INTERVIU CU REGIZORUL ADRIAN SITARU

Regizorul care a trecut cu bine hopul primului lungmetraj, *Pescuit sportiv*, declară că o să îi fie de-acum mai uşor, deşi nimeni n-aruncă cu bani în el.

Citiţi interviul ÎN » PAGINILE 8-9

PRIMUL MAGAZIN CULTURAL DIN ROMÂNIA » APARE SÎMBĂTA » **EDIŢIA DE IAŞI** » WWW.SUPLIMENT.POLIROM.RO

Suplimentul DE CULTURĂ

NR. 211 » 10 – 16 ianuarie 2009 » Săptămînal realizat de Editura Polirom şi „Ziarul de Iaşi“ » supliment@polirom.ro

ROMÂNII E DEŞTEPŢI

UN MIC BILANŢ POLITIC

Radu Pavel Gheo

„Pentru români, ca şi pentru americani, singurul loc unde se petrec lucruri cu adevărat importante este propria lor ţară. (...) Pe frontul românesc nimic nou. Poate un plus de sărăcie. Dar cu asta ne-am obişnuit...“

TEO & GHEO ÎN » PAGINA 2

Hipster: arheologia *loser*-ului în lumea culturală

Marius Babias

Un fost punker poate că a investit zece ani din biografia sa în viaţa de punker. Dar atunci cînd punkul nu mai este „foarte în avans“, rămîne doar frumoasa amintire a sălbaticilor ani ai tinereţii.

ÎN » PAGINILE 6-7

Tori Amos de România, împrumut de peste Prut

Interviu cu Alexandrina Hristov realizat de Dragoş Bâscă

Cei care aşteaptă de mult un album al Alexandrinei Hristov vor fi fericiţi să afle că primul său disc este gata şi va fi lansat în acest an.

ÎN » PAGINILE 4-5

Filmul românesc a fost lăsat pe toamnă

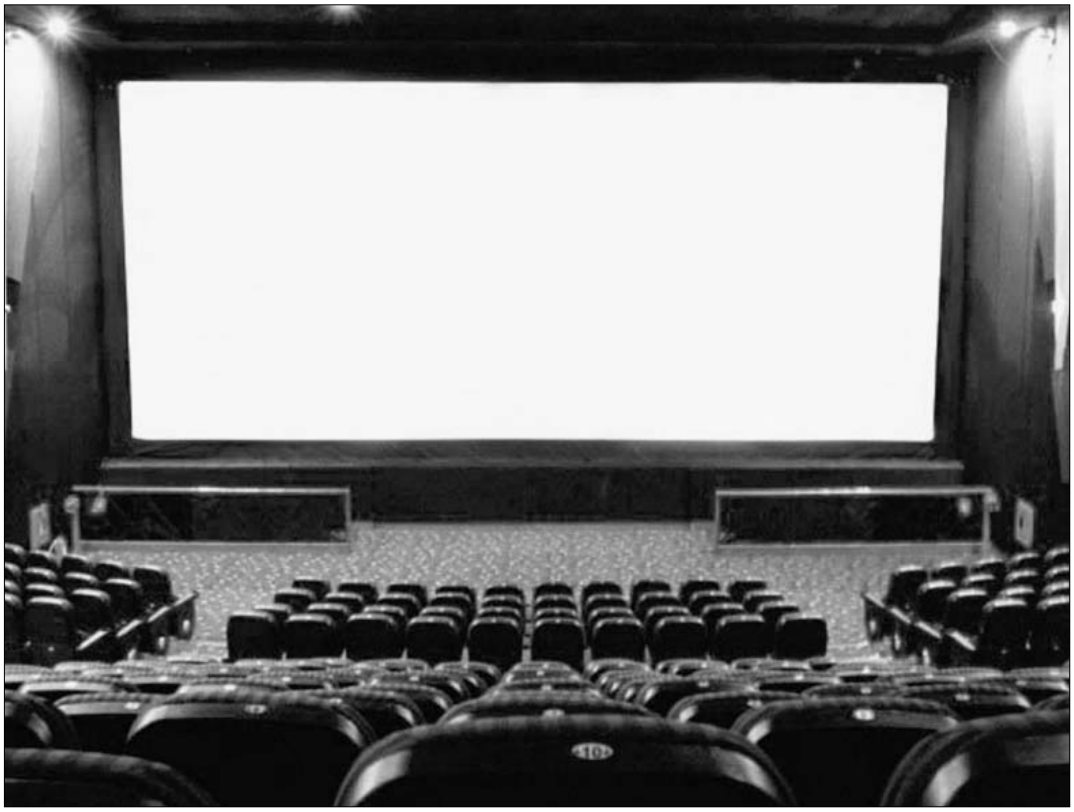

2009 va aduce filme regizate, printre alţii, de Cristi Puiu, Cristian Mungiu, Răzvan Rădulescu, Corneliu Porumboiu, Radu Jude, Radu Gabrea şi Cătălin Mitulescu. Toate sînt aşteptate, însă vor rula în România cel mai devreme la toamnă. Casele de producţie speră că marile festivaluri vor propulsa peliculele spre piaţa internaţională, premiera naţională fiind ultima luată în calcul.

Citiţi textul Iuliei Blaga ÎN » PAGINA 3

CIRCUL NOSTRU VĂ PREZINTĂ:

Două mii nouă

Românul din mine şi-a petrecut sărbătorile cam la fel cu majoritatea celorlalţi români, închis într-un perimetru de linişte, cu familia, cu bradul în care sclipesc globuri şi bomboane, ajutate de instalaţii, şi cu sărmăluţele, friptura sau cozonacii tradiţionali. Apoi românul din mine a început să se reconecteze, pe sărite, la realitatea noului an, deschizînd cîte-un ziar, uitîndu-se nu cu foarte mult chef la vreun talk-show, discutînd cu colegii despre vreo ştire de presă sau alta. De obicei, reconectarea mea se producea destul de greu, abia undeva pe la jumătatea lui ianuarie îmi regăseam deplin interesul pe care îl pusesem la păstrare înaintea sărbătorilor. Două mii nouă m-a trezit însă ceva mai repede.

Nu-mi amintesc ca vreunul dintre anii trecuţi să fi început cu atîta zarvă. Acceptasem că anul acesta va fi cumva diferit, fiind unul sub semnul crizei mondiale, dar limitasem în mintea mea evenimentele doar la această zonă, a crizei. Îi aşteptam astfel pe analiştii economici să se perinde la televizor în primele zile ale anului, cu previziunile catastrofice la purtător, pentru a ne învăţa cum putem evita efectele cele mai negre ale acestei crize şi, firește, pentru a ne spune cît de vinovaţi ne sînt guvernanţii de azi, de ieri şi dintotdeauna pentru situaţia în care ne aflăm. Oricum am lua-o, e un an greu pentru toţi din punctul acesta de vedere, mai puţin pentru analiştii economici. Pentru ei, criza e o mană cerească: se trezesc zilnic invitaţi pe la televiziuni, devin sau redevin vedete şi, cu cît situaţia economică generală se înrăutăţeşte, cu atît li se îmbunătăţeşte situaţia economică personală. Aş fi vorbit poate, în acest prim text al meu, mai mult despre ei şi mai mult despre criză dacă începutul de an s-ar fi mulţumit să se concentreze doar asupra acestui dezastru care ne paşte.

Dar criza generală a căpătat accente mult mai dramatice încă din prima zi a anului, cînd am început să avem cu toţii frisoane din pricina unei crize mult mai aplicate: cea a gazelor. Rusia s-a oţărît la Ucraina pentru că nu-i acceptă preţul crescut la gaze, iar Vladimir Putin, eternul şef de la Moscova, acum cu haină de premier pe el, a bătut cu pumnul în masă şi a sistat livrarea gazelor pentru mai întreaga Europă. Şantajul Rusiei n-a vizat doar Ucraina în sine, ci i-a vizat pe toţi cei care susţin această ţară în drumul spre NATO şi UE. Rusia şi-a încordat muşchii, iar Europa tremură. România tremură la rîndul ei, că altceva nu poate face.

Problema gazului rusesc a luat faţa unei alte probleme, mult mai complicate, dar care ne implică mai puţin personal, anume războiul din Fîşia Gaza. Un război adus tot de începutul lui 2009, un război cumplit, ca toate războaiele, pe care acum îl vedem la televizor în alb-negru, cu doar nişte lumini cauzate de bombe ce nu ne implică prea mult emoţional. Dar pe care îl vom înţelege altfel mai tîrziu, cînd alb-negrul va dispărea, iar imaginile ne vor prezenta chipuri şi poveşti oribile, tragedii reale. Ne vom cutremura un pic atunci, vom rememora ce făceam noi la începutul lui 2009, cînd acest război era în plină desfăşurare, apoi vom trece mai departe.

Începutul lui 2009 ne-a adus în faţă şi o dramă concretă, desfăşurată pe ecranele televizoarelor încă dinaintea trecerii dintre ani. Mircea Stănescu, fost deputat, fiu al jurnalistului Sorin Roşca-Stănescu, a lovit cu maşina un om pe trecerea de pietoni şi l-a omorît. După cîteva zile, Mircea Stănescu s-a împuşcat în cap. Nu intenţionez să vorbesc aici despre vină. Cînd doi oameni au murit, e mai bine să taci. M-au oripilat însă, cum mă mai oripilează şi nu ştiu de ce n-am devenit între timp imun, comentariile de pe forumurile ziarelor. Nickname-uri sub care se dezvoltă hiene au sărit asupra fostului deputat tîrîndu-i moartea în noroaiele conştiinţelor lor. Epitete dintre cele mai stupide, acuze, invocări ale Divinităţii care a venit cu pedeapsa supremă şi aşa mai departe. Spuneam nickname-uri şi era să uit că dincolo de ele se află oameni care, în timp ce Mircea Stănescu umbla cu pistolul la tîmplă, iar omul omorît de maşina sa era îngropat, îşi petreceau, în perimetrul lor de linişte, sărbătorile.

Toate astea s-au întîmplat în doar cîteva zile. Aşa a început anul două mii nouă. Şi n-am spus aici nimic despre stupidul comportament al noilor guvernanţi români, n-am vorbit despre modul în care îşi împart cașcavalul PD-L-ul şi PSD-ul, despre aberantele reglementări cu care s-au grăbit să vină şamd. Despre astea avem timp să discutăm. Deocamdată, în toată această aglomerare de evenimente de la începutul anului, am încercat să strecor un salut şi cîteva gînduri de bine pentru cititori. O mai fi rămas puţin spaţiu şi pentru optimism?

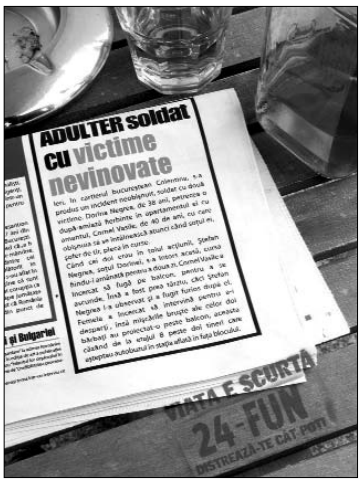

» Oricum am lua-o, e un an greu pentru toţi din punctul acesta de vedere, mai puţin pentru analiştii economici. Pentru ei, criza e o mană cerească: se trezesc zilnic invitaţi pe la televiziuni, devin sau redevin vedete şi, cu cît situaţia economică generală se înrăutăţeşte, cu atît li se îmbunătăţeşte situaţia economică personală.

ROMÂNII E DEŞTEPŢI

Un mic bilanţ politic

La sfîrşit de an (cam după 15 decembrie) şi la început de an (pînă prin 15 ianuarie) sînt la modă bilanţurile. Fiindcă acum trei săptămîni am scăpat ocazia, profit de moment şi recuperez pe final, fiindcă un bilanţ, o recapitulare, o sinteză a anului ce tocmai a trecut dă senzaţia de evaluare raţională a lumii. Senzaţia, adică iluzia: de obicei sintezele astea sînt în realitate o selecţie subiectivă a lucrurilor care l-au interesat pe autor, o ordonare raţională a lumii *lui*. Pe de altă parte, te fac să te simţi bine: ai evaluat un an, ai trăit un an.

» De obicei politica externă nu ne interesează. Uniunea Europeană e o chestie în care sîntem, nu o organizaţie în care trebuie să facem şi noi treabă. Eventual să ne dea ei ceva – fapt ce confirmă vocaţia noastră de cerşetori ai Europei.

Nici bilanţul de faţă nu are cum să fie altceva. Mai ales că mă voi limita, ca tot românul, la politică – bineînţeles, cu accent pe politica internă. Zic „bineînţeles“ fiindcă pentru români, ca şi pentru americani, singurul loc unde se petrec lucruri cu adevărat importante este propria lor ţară.

2008 a fost un an electoral (cu alegeri locale şi alegeri parlamentare) şi tot în 2008 s-a testat sistemul de vot uninominal şi proporţional. La o aşa efervescenţă electorală, nu-i de mirare că apele s-au limpezit cu totul şi s-a văzut cît de nesemnificative sînt etichetele politice în România. Nu există stînga, dreapta, doctrine şi rivalităţi, ci doar interese financiare, orgolii şi multă proastă creştere. Există un singur partid mare, numit fie Partidul Nostru (de către membrii clasei politice), fie Partidul Lor (numele dat de cetăţenii normali ai ţării). Un singur partid, cu un singur slogan – pe jumătate destăinuit de grupuscului PD-L în campania pentru alegerile parlamentare: „Noi cu noi, noi pe voi“. Căci singurul duşman al partidelor politice – nedeclarat, dar recunoscut tacit – rămîne în continuare cetăţeanul român, care trebuie mînţit, cumpărat, păcălit, iar dacă nu poate fi supus astfel, atunci i se îngrădeşte pe cît posibil dreptul de a vota pleava politică a României.

În 2008 a fost interesant de urmărit şi antagonismul între „intelectualii lui Băsescu“ şi „intelectualii anti-Băsescu“. Dacă partizanii preşedintelui României au justificat de obicei acţiunile acestuia, adversarii preşedintelui au descoperit plăcerea de a-i vîna sistematic inclusiv pe cei ce-l apără pe Traian Băsescu, construind un fel de imaginară reţea masonică a „intelectualilor băsescieni“. Fără a ignora exagerările celor ce l-au apărat pe preşedinte, remarc totuşi că grămada eterogenă de oameni de cultură, analişti şi comentatori porniţi împotriva acestuia au ajuns să vadă mîna lui Băsescu peste tot, de la jocurile politice locale pînă la mersul (sau paralizia) justiţiei ori a economiei. Bieţii oameni, la fel de orbiţi de ură cum sînt alţii orbiţi de iubire, aplică scenariul conspiraţiei universale în cazul preşedintelui Băsescu, pe care îl văd ca pe un fel de Sforar Naţional, vinovat de toate mişcările politice sau tectonice din ţară. Asta dovedeşte că rodul inteligenţei politice româneşti e teribil de slab, de vreme ce Traian Băsescu rămîne cel mai semnificativ reprezentant al ei.

De obicei politica externă nu ne interesează. Uniunea Europeană e o chestie în care sîntem, nu o organizaţie în care trebuie să facem şi noi treabă. Eventual să ne dea ei ceva – fapt ce confirmă vocaţia noastră de cerşetori ai Europei. UE nu ne-a interesat nici în 2008. A stîrnit însă vîlvă invazia Rusiei în Georgia, în primul rînd pentru că Rusia a dovedit încă o dată (ca şi în cazul Ceceniei) cu cîtă uşurinţă îşi impune voinţa în presupusa ei zonă de influenţă, fără teamă de sancţiuni. Iar pentru ruşi România, oricît ar fi ea de membră NATO, rămîne în zona de influenţă ex-sovietică, laolaltă cu Republica Moldova şi cu Bulgaria.

La cealaltă extremă putem bifa şi alegerea în funcţia de preşedinte al Statelor Unite a lui Barack Obama, primul preşedinte de culoare al Americii şi, probabil, cel mai european preşedinte pe care l-au avut americanii în ultima sută de ani – deşi nu aş putea spune dacă asta o fi de bine sau de rău. Vom vedea în 2009.

În rest, ce să fie? Criză, bănci falimentate, şomaj, atentate, scăderea prestigiului liberalismului şi al pieţei liberalizate, revenirea la practicile intervenţioniste ale statului... şi, pe undeva, convingerea că în Europa urmează o perioadă de dominaţie politică a stîngii social-democrate, iar în România o nouă perioadă de jafuri generalizate din bugetul statului. Jafurile Lor (sau, cum ar zice Ei dacă ar fi oneşti, „jafurile Noastre“). Aşadar, pe frontul românesc nimic nou. Poate un plus de sărăcie. Dar cu asta ne-am obişnuit...

Producătorii români au lăsat filmul pe toamnă

E destul de greu să ştii, ca producător – de cum începe anul şi reîncep să sune telefoanele –, data exactă la care vei scoate cutare film pe ecrane. Pe de altă parte, 2009 e mai special pentru că sînt multe filme aşteptate, şi toate îşi vor încerca norocul la mari festivaluri internaţionale. Deci, în eventualitatea unei participări la Berlin, Cannes, Locarno sau Veneţia, premiera românească va fi întotdeauna postfactum, şi nu din orgoliul regizorului sau al producătorului, ci din necesitatea de a vinde mai întîi filmul în afară.

Cristian Mungiu

R\zvan R\dulescu

Iulia Blaga

Aşa se explică de ce mulţi producători spun „la toamnă" – pentru că speră că un asemenea mare festival va lansa filmul într-o carieră la capătul căreia se află undeva şi premiera de acasă. Precizările s-ar încheia cu aceea că sezoanele de lansare a unui film sînt la noi primăvara şi toamna. Nimeni nu se sinucide scoţînd un film în timpul vacanţei de vară.

Premiere cu date sigure sînt deocamdată foarte puţine. La sfîrşitul lui ianuarie, pe 23, iese *Întîlniri încrucişate*, debutul în lungmetraj al documentaristei Anca Damian, film care a avut anul trecut o avanpremieră la TIFF şi care a participat, de atunci şi pînă acum, la cîteva festivaluri (Pusan, Goa, Chicago). *Pescuit sportiv*, de Adrian Sitaru – debut aşteptat de anul trecut –, are programată premiera pentru 13 februarie. Filmul are deja o carieră internaţională. În martie iese un film anunţat şi el iniţial pentru anul trecut, *Weekend cu mama*, de Stere Gulea – o poveste de actualitate a cărei protagonistă e Adela Popescu. Undeva în aprilie estimează şi producătorul Ada Solomon că va lansa la noi al treilea debut al anului, *Cea mai fericită fată din lume*, în regia lui Radu Jude – povestea de viaţă a unei familii răvăşite de cîştigarea unei maşini la un concurs cu etichete. Filmul participă între 5 şi 15 februarie la Festivalul de la Berlin, în secţiunea Forum, după care teoretic vine acasă. Tot în aprilie are premiera românească şi cel mai recent film al lui Radu Gabrea, *Călătoria lui Gruber*, care, asemeni filmului Ancăi Damian, a putut fi văzut în avanpremieră la TIFF 2008. În luna mai este preconizată premiera unui alt debut în lungmetraj – *Copilăria lui Icar*, de Alexandru Iordăchescu, un SF internaţional împodobit cu trista faimă de a fi fost cel din urmă film al lui Guillaume Depardieu, care a decedat imediat după încheierea filmărilor.

Premiere împinse spre sezonul toamnă-iarnă

De aici încolo lucrurile devin neclare şi premierele sînt împinse spre sezonul toamnă-iarnă. Cristian Mungiu: „E totul încă foarte vag referitor la perioada de difuzare în România a *Amintirilor din Epoca de Aur*. O să avem premiera anul ăsta, dar cînd, cum – asta o să decidem abia după ce hotărîm cît lăsăm filmul în festivaluri". *Amintiri din Epoca de Aur* e un film-colaj alcătuit din şase scurtmetraje scrise şi produse de Cristian Mungiu şi regizate de Cristian Mungiu (două „bucăţi"), Hanno Hoffer, Constantin Popescu, Ioana Uricariu şi Răzvan Mărculescu. Ultimele zvonuri îl dau ca selecţionat pentru Festivalul de la Berlin, în secţiunea Panorama.

Ada Solomon, producător la HiFilm, spune şi ea că premiera filmului de debut al lui Răzvan Rădulescu, *Felicia înainte de toate*, pe care l-a produs, va avea loc tot undeva în perioada toamnă-iarnă, fără a putea specifica o dată anume, iar Oana Giurgiu de la Libra Film precizează că al doilea film al lui Titus Muntean, *Caravana cinematografică*, a cărui imagine a fost deja montată, nu va fi gata decît spre iarna lui 2009. Constantin Popescu e în montaj cu *Portretul luptătorului la tinereţe*, pe care l-a filmat anul trecut, dar nu ştie nici el cînd îi va face premiera şi spune că, în principiu, prima parte a trilogiei *Aproape linişte* va ieşi pe ecranele româneşti în acest an.

Tot în acest an este foarte posibil să iasă pe ecrane şi filmul de debut al lui Bobby Păunescu, *Francesca*, a cărui protagonistă este Monica Bîrlădeanu. Anca Puiu, producător la Mandragora, ne-a declarat că nu s-a luat încă o decizie în privinţa datei premierei româneşti a acestui film, dar că, tot în principiu, filmul iese în 2009. (Filmul a fost trimis şi la preselecţia de la Berlin, încă nu se ştie cu ce rezultate.) Celălalt proiect de lungmetraj pe 2009 la Mandragora este *Aurora*, dar Cristi Puiu îl filmează de-abia în acest an, deci cel mai probabil că filmul va avea premiera românească în 2010. Pe de altă parte, Cătălin Mitulescu începe şi el de-abia în acest an să filmeze *Un balon în formă de inimă* (deşi anunţase iniţial că filmează în octombrie 2008). Este posibil ca cineaştii să evite aglomeraţia de la Cannes din 2008 şi să-şi amîne proiectele ca să meargă la sigur un an mai tîrziu. Pentru că tot la Cannes se pare că se va prezenta în această primăvară şi Corneliu Porumboiu cu al său *Intermediar*, pe care-l defineşte scurt ca pe un „fals policier" şi pe care l-a filmat la sfîrşitul lui 2008.

Cristi Puiu

Corneliu Porumboiu

Radu Jude

» **„E totul încă foarte vag referitor la perioada de difuzare în România a *Amintirilor din Epoca de Aur*. O să avem premiera anul ăsta, dar cînd, cum – asta o să decidem abia după ce hotărîm cît lăsăm filmul în festivaluri." – Cristian Mungiu**

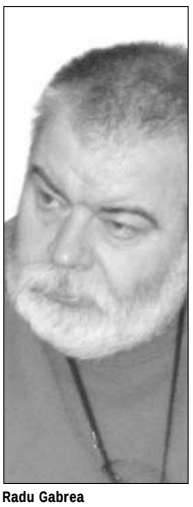
Radu Gabrea

C\t\lin Mitulescu

DORINŢĂ

„Abia aştept timpul în care voi putea să le cînt tuturor. Îmi doresc să am cîte un concert pe zi. Să încep cu România, apoi, uşor-uşor, pe jos sau cu avionul de aur, să ajung şi pe alte continente.“

Tori Amos de România a fost împrumutată din Basarabia

De Alexandrina Hristov am auzit prima oară acum doi ani, de la o prietenă bună, care tocmai o descoperise. Fiind un fan absolut Tori Amos şi, evident, subiectiv pînă peste cap, am făcut în mintea mea toate asocierile posibile cu roşcata mea favorită. Oricît aş face comparaţii însă, trebuie să recunosc că Alexandrina are o voce bună, care se împrieteneşte uşor cu versurile sale, ce par mai degrabă transcrieri de vise făcute dimineaţa devreme, ca nu cumva să fie uitate. Cîntă în româneşte, în franceză şi în rusă, ceea ce o face şi mai specială şi ridică multe sprîncene printre iubitorii de engleză „only“.

Grupaj realizat de Dragoş Bâscă

Pictezi şi cînţi. Cît de uşor este să renunţi la picturile tale şi cît de fericită eşti să împarţi melodiile?

În primul rînd, nu renunţ. Lucrările mele sînt copiii mei, fetiţele mele, pe care le concep cu multă bucurie şi iubire... Copiii cresc mari şi pleacă de acasă. Dar asta nu înseamnă că părinţii renunţă la ei sau nu-i mai iubesc, sau se pierde legătura dintre părinţi şi copii... Personajele din lucrările mele cresc mari şi pleacă în drumurile lor, să bucure şi alţi ochi. Şi asta e menirea lor, să aducă o părticică de frumos şi bucurie în vieţile altora. Dar legătura noastră subtilă este eternă. Mă bucur să ştiu că ai mei copii au sens pentru alţii... Cîntecele sînt şi ele copii. Toţi copiii mei mă înalţă. Mă simt uşoară şi mare. Ca un balon plin de iubire.

Cum te privesc acum cei din Moldova şi cît de bine te înţeleg cei din România?

De-aş putea eu să mă văd dintr-o parte cu ochii celora care mă privesc din Moldova, aş şti cu siguranţă ce văd ei de acolo. Eu nu ştiu ce văd şi simt alţii cînd mă văd şi aud... Eu ştiu ce transmit. Dacă sînt în armonie cu mine, transmit starea de bine şi la alţii. Dar din scrisorile primite de la public, mi s-a creat sentimentul că este bine primit ceea ce fac.

O fată cu un pian mă duce cu gîndul la Tori Amos, aşa cum Tori Amos mă duce cu gîndul la Kate Bush. Din ce filon muzical te revendici şi ce muzică asculţi?

Pe mine fata cu pianul mă duce cu gîndul la fata cu pianul. Cînd eram mică, fiecare a doua fetiţă avea pian acasă. Şi eu aveam unul. Îl mai am şi acum. A îmbătrînit niţel şi uneori scoate sunete ciudate, dar a rămas prietenul meu adevărat mare şi roşcat, căruia pot să-i confesez orice. Ascult tot soiul de muzică. De la clasică la trance, cu treceri prin funk, electro, jazz. Dar cel mai mult îmi place liniştea. De-a lungul timpului am învăţat să fac diferenţă între muzica bună şi muzica negativă. Ascult acea muzică ce mă face să vibrez.

Să scrii versuri, să orchestrezi şi să cînţi la pian şi voce e altceva decît să cînţi piesele scrise de compozitori la comandă. Te-ai gîndit că ai putea apela şi la ei?

Bineînţeles. Dacă rezonez cu sunetele pe care le aud şi simt că suflarea mea acolo are rost şi dacă sound-ul îmi completează vocea...

Pe Alexandrina, cei mai mulţi o ştiu „de pe net“ şi din concertele din capitală. Nu crezi că e momentul să te întîlneşti şi cu publicul tău din ţară?

Abia aştept timpul în care voi putea să le cînt tuturor. Îmi doresc să am cîte un concert pe zi. Să încep cu România, apoi, uşor-uşor, pe jos, sau cu avionul de aur, să ajung şi pe alte continente.

Ce intenţii ai în acest an? Ar trebui să apară primul tău album. Spune-mi despre el.

Intenţionez să lansez albumul, care este gata de ceva timp. Organizarea lansării acestuia şi a turneului prin ţară durează însă. Albumul conţine 13 piese şi se numeşte *Om de lut*. Pe durata înregistrărilor, mulţi muzicieni, toţi extraordinari, au păşit pragul studioului din Timişoara. Datorită lui Gabriel Almasi şi Petrică Ionuţescu, care au lucrat la orchestrarea pieselor, albumul sună cum sună... (şi sună)... foarte bine. Sînt mîndră. Este prima mea lucrare mare în echipă, care înseamnă mult pentru mine.

Ce pasiuni ai în afară de muzică şi pictură şi cît timp ai pentru ele?

Pasiunile mele se trag din copilărie. Îmi place să citesc cărţi scrise de oameni cu capul pe umeri, să văd o expoziţie, să merg la un concert al unei trupe străine bune. Nu-mi sînt străine călătoriile pe net. De revelion, tata mi-a dăruit un caleidoscop. Un caleidoscop neobişnuit, nu de care aveam în copilărie, ci unul magic. Acum pot să stau ore în şir şi să urmăresc suprapunerea de culori, pietricele şi steluţe multe, care te lansează direct în cosmos.

Ai o fetiţă. Experienţa de mamă te-a inspirat în muzică şi în picturile tale?

Muzica şi pictura sînt exprimarea trăirilor mele, toată experienţa vieţii mele e acolo. Acolo sînt şi copilul meu, şi bărbatul, şi părinţii, şi casa, şi visele sacre. Acolo-i tot. E adevărul meu diluat cu o doză colorată de fantezie...

ACASĂ: TUR-RETUR

A fost lung drumul din Chişinău la Bucureşti? Reuşeşti să te mai „întorci“ cu adevărat acasă?

550 km şi o noapte cu trenul. Casa părinţilor mei e la fel de primitoare ca şi acum 30 de ani. Acolo mă simt în siguranţă. Cînd mă întorc acasă, tatăl meu, bătut de dorul necruţător după mine, îmi face mîncărică şi îmi aduce farfuria cu bunătăţi pe tăviţă la televizor. Mă simt ca în copilărie, iubită şi răsfăţată de tata. Casa mea e acolo unde sînt. Acolo unde mă simt bine... Iar eu cred că poţi să te simţi bine oriunde. Depinde doar de pacea interioară care te înveleşte.

SPECIA TELEPRIAPICILOR

Stăpîne, stăpîne, ţi-a dat bip un cîine!

LA LOC teleCOMANDA

Alex SAVITESCU

Gigi Becali ne-a oferit declaraţia finalului de an 2008: „Mă retrag din viaţa publică şi mă apuc de oierit“. Nu putem şti cîţi l-au luat în serios pe întîişezătorul în moalele Palatului, dar putem intui că nici măcar acei puţini indivizi ce au crezut „spovedania“ sa nu au crezul prea lung. Gigi Becali nu e la prima abdicare din văzul camerelor de televiziune. O fi intuit, poate, că prezenţa sa e mediată acum doar pe canalele de sport. Şi că lumea s-a cam obişnuit cu ieşirile sale cotidiene; că diatribele lui ceaduc mai mult cu gesturile tribale i s-au lipit atît de strîns de piele, încît şi apariţia lui într-un un film mut ar scoate headline-uri pe burtierele ecranelor. Vestea că Becali se întoarce la obiceiurile transhumanţei face parte dintr-un mecanism ieftin, brevetat pe scena publică românească în nenumărate rînduri. Mecanismul e ieftin pentru că, în fapt, atunci cînd îţi anunţi ieşirea ai dat deja de-o ştire tuturor celor din presă şi, implicit, ţi-ai pregătit terenul pentru o revenire spectaculoasă (adică, a doua ştire).

Lăsînd deoparte condiţia de sinceritate, n-ar fi rău ca decizia lui Gigi Becali să fi urmată şi de alţii. De exemplu, de Corneliu Vadim Tudor. Ex-senatorul României Mari ar putea lua aceeaşi cale budistă, a meditaţiei în pustii. E-adevărat că, deşi aparenţele uneori înşală, Vadim Tudor n-ar pleca spre munţi, văi şi dealuri, să se lupte cu oile şi cu alţi potenţiali colegi din corporaţia caşului. S-ar putea întoarce înspre lumea istoriei (nu am zis în istorie!), pentru c-am înţeles, cîndva, că astea ar fi baza şi acidul CV-ului domniei sale.

România anului 2009 s-ar lipsi fără sughiţuri şi de alţi compatrioţi din regnul telepriapicilor. Mădălin Voicu, eternul invitat în platouri pe teme de politică-economie-cultură-justiţie-ecologie-etc., ar fi unul dintre ei. Prezenţa sa continuă la diverse emisiuni l-ar scuti de-o cheltuială inutilă: n-ar mai trebui să dea bani pe cinşpe pepsi şi zece ape minerale jurnaliştilor prezenţi la harakiri-ul filmat, ci şi-ar putea anunţa retragerea pe banii patronilor televiziunilor. Să dea de ştire naţiunii şi naraţiunii că a trecut în lumea celor care cîntă, luînd-o-n braţe pe stradivară-sa.

Găsim un singur personaj totalmente trist, dintre cei ceau făcut gestul ăsta, mai mult sau mai puţin forţaţi de împrejurări. E vorba de fostul prim-ministru din urmă cu un deceniu, Radu Vasile, atît de serios în analize pre- şi post-guvernamentale, încît cu greu ţi-ai da seama ce moţăie-n el. Urmărindu-l, parcă citeşti o ştire din „Libertatea“: poetul cu ghiul Mischie zace fără suflare, strivit între un ex-premier de ţară şi un invitat ţinut în viaţă de cablurile camerelor TV.

Poveşti vesele şi triste, dar întotdeauna amuzante, retragerile în anonimat ale telepriapicilor au şi vor avea, în definitiv, un singur efect: creşterea bunei dispoziţii în rîndul oierilor, istoricilor, muzicienilor sau scriitorilor.

» A studiat de mică pianul, iar mai tîrziu şi pictura la Academia de Muzică, Teatru şi Arte Plastice şi se pare că şi-a urmărit cu suficientă tenacitate pasiunile pentru că acum concertează şi expune. Pe lîngă pictură şi muzică, Alexandrina s-a întîlnit şi cu filmul, fiind una din protagonistele scurtmetrajului *Trois femmes de Moldavie*, în regia lui Paul Cuzuioc.

» Dacă acum cîţiva ani, îi „binecuvîntam" pe moldoveni cu apelativul „ruşi" şi strîmbam din nas, acum sîntem nevoiţi să recunoaştem că mulţi sînt talentaţi, iar cei care sînt mai puţin talentaţi ştiu să se vîndă foarte bine şi au grijă de imaginea lor.

» A plecat din Chişinău spre Bucureşti şi cred că a făcut o alegere bună, pentru că abia după ce o asculţi îţi dai seama că era nevoie de ea în România. Este deja cunoscut faptul că în Republica Moldova sînt mulţi artişti valoroşi care au mai mult nerv şi dorinţă de a spune lucruri mai cu sens decît Srl-urile artistice de aici, iar Alexandrina nu face excepţie.

» Cei care aşteaptă de mult un album al Alexandrinei Hristov vor fi fericiţi să afle că primul său disc este gata şi va fi lansat în acest an. Vor urma şi o serie de concerte în ţară în cadrul unui turneu de promovare, ceea ce va fi excelent şi pentru artistă, şi pentru publicul său, pentru că se ştiu de mult, dar se văd rar.

SUPLIMENTUL LUI JUP

BIBLIOTECA DIN PETRILA DE ION BARBU

Mama Americă

Vă invit la început de an 2009, într-o călătorie cu o sută de ani în urmă, în patria din care a pornit criza. Să o cunoaştem pe „Mama Americă" aşa cum arăta ea la 1910, „bună şi iubitoare", deschizîndu-şi braţele primitoare în faţa a mii şi mii de oameni care se îndreptau spre ea „plini de nădejdea în mai bine, mînaţi de sărăcie şi de necazuri, sau de păcate multe şi grele". Dinspre provinciile româneşti, plecau acolo mii de lipoveni, olteni, români din Ardeal, Ţara Ungurească şi Bucovina.

Imaginea Americii în memoria publică a europeanului şi a românului nu diferea prea mult faţă de cea de azi. Fără îndoială însă că pentru cine ajungea la începutul veacului trecut să păşească în America, şocul era mult mai izbitor, contrastele mult mai puternice. „Evenimentul de Iaşi" de la 19 august 1910 dedică un serial „Vieţii în America", aşa cum a fost descrisă de britanicul John Forster Fraser, în cartea sa *America at work*. Umilit de faptul că gazetele englezeşti lăudau societatea americană, afacerile americane şi comerţul american în dauna celui european şi britanic, Fraser s-a dus să se convingă pe pielea lui dacă lucrurile stăteau chiar aşa. Se pare că a fost impresionat, din moment ce şi-a propus să explice într-o carte reţeta succesului american. Principiile filosofiei de viaţă a americanilor, surprinse de Fraser, sînt valabile şi azi. „Uşor şi repede poţi strînge aici averi uriaşe, numai sănătos şi muncitor să fii." Este concluzia care determina oameni din toată lumea să îşi lase „vetrele" şi să treacă Oceanul, unde întîlneau o cu totul altă lume. În primul rînd, o lume în care valoarea unui lucru era direct proporţională cu mărimea lui, după cum remarcase Fraser. „Orice face americanul trebuie să fie mare, enorm, big." Astfel, dacă europenii „îşi fac case din materiale trainice care durează sute de ani, americanii şi le fac tot din materiale trainice, dar numai pentru cîteva zeci de ani". Aşa se face că „la Chicago cu greu ai găsi o casă veche de 25 de ani", iar „la New York, durata mijlocie a unei case este de 10 ani". Iar asta pentru că americanii vor să fie în pas cu moda şi să îşi ridice case din ce în ce mai mari. „Dacă la modă era acum un deceniu casa cu 12 caturi, acum aceasta devine un pătul, o magazie", pentru că la modă e casa cu 20, 30 de caturi".

„Americanul trăieşte numai pentru bani. Time is money" – mai constata Fraser, explicînd apariţia clădirilor de tip „zgîrie nori" prin aceea că „toţi americanii vor să fie în centrul afacerilor, iar de aici nevoia de a construi clădiri mari care să unească sub acelaşi acoperiş cît mai multe birouri. La New York, el găseşte o clădire care adăpostea 17 birouri şi 1.700 de persoane, iar o companie de asigurări, Metropolitan Life Insurance Company, avea în construcţie un sediu de 230 de metri, cu 40 de caturi, avînd pe faţade nişte ceasornice mari, cu diametrul de 8 metri, înălţimea de peste 4 metri şi numerele de pe cadran de peste un metru. „Fireşte că aceste case foarte mari sînt foarte urîte. Dar dacă îi spui asta americanului el va spune că nu face case pentru artă, ci pentru a face bani, to make money." Şi chiar era adevărat pentru că în aceste sky scrapers înflorea comerţul American. Apăruseră marile centre comerciale, ca magazinul Wanamaker din New York, cu 3.500 de funcţionari şi 50 de raioane unde „vînzătoare dintre cele mai inteligente şi mai harnice sînt în stare să vîndă orice". Cel mai mare magazin din lume în anul călătoriei lui John Fraser era Sieger Cooper Company din Philadelphia, supranumit „Templul comerţului şi cetatea afacerilor", care primea zilnic 150.000 de muşterii, luminat fiind de un „far cu o putere de 7 milioane de lumînări". Apăruse pînă şi comerţul prin corespondenţă, iar englezul întîlneşte un astfel de magazin „foarte ciudat", la Chicago, unde „direcţiunea tipăreşte cu grijă nişte cataloage foarte mari în care sînt preţurile şi fotografiile a mii de mărfuri". Cei care cumpără, dar nu sînt mulţumiţi de produse le trimit înapoi, „pe socoteala magazinului", al cărui proprietar ştia o lege pe care unii comercianţi de pe la noi nu o ştiu nici azi: „Mai bine să pierdem noi bani decît să pierdem muşteriul, care a doua zi ar ponegri magazinul". În fine, alte două constatări ale lui Fraser şi-au păstrat valabilitatea în mentalitatea comună. Una este că „Americanul are o singură dorinţă, să se îmbogăţească", iar aceasta „sete de bogăţie îl însufleţeşte şi îi dă putere de muncă", iar a doua sună astfel: „Americanului nu îi pasă nici de precedente, nici de tradiţii, nici de gura lumii. Dacă dă faliment, nu se simte nici dezonorat, nici nu pierde nădejdea". O lecţie pe care probabil vor trebui să o înveţe şi victimele crizei pe care ne-a trimis-o tot mama Americă cea iubitoare...

DAMELE GAZETIERE

Emilia CHISCOP

***HIPSTER*-II AFROAMERICANI**

» ***Hipster*-ii afroamericani atestă faptul că *hipness*-ul poate să plece şi de la clasele de jos, care se delimitează în mod rebel în raport cu cei „de sus". Astfel, această formă de distincţie a fost eliberată de tradiţia de clasă a modei.**

Arheologia *loser*-ului în lumea culturală

Hipster

» Un fost punker poate că a investit zece ani din biografia sa în viaţa de punker, a colecţionat toate discurile importante, şi-a apropriat o anume ştiinţă subculturală şi a trăit, demonstrativ, în sărăcie. Dar dacă atunci cînd punkul nu mai este „foarte în avans" persoana respectivă nu reuşeşte să transforme acest *hipness* special în alte cîmpuri, ea va avea foarte mult de pierdut... Rămîne doar frumoasa amintire a sălbaticilor ani ai tinereţii.

În lumea artei, în industria pop, în literatură şi în film sînt produse constant un „înainte" şi un „după", astfel încît în mod permanent ia naştere ceva asemănător *hipness*-ului, o reprezentare a lui „a fi avansat", „a preceda" şi, prin urmare, şi a lui „a rămîne în urmă". În acest text este vorba despre schiţarea unei arheologii a *loser*-ului în lumea culturală, a acelora care de fapt nu au reuşit să se situeze în avans, din care cauză au rămas în urmă, respectiv a celor care erau deja în avans, dar care au pierdut, odată cu trecerea timpului, teren. În ambele cazuri, nu este vorba atît despre posesia sau lipsa posesiei capacităţilor personale, de a fi *loser* sau de a fi *winner*, cît despre ceea ce ţine de logica internă a sistemului, care produce permanent distincţii, care plasează anumite grupuri în avans, iar alte grupuri în urmă.

Marius Babias

Precum onoarea, prestigiul, renumele sau preferinţa estetică, *hipness*-ul este *o* formă de expresie a capitalului simbolic, care capătă în anumite cîmpuri sociale, după cum se ştie, o funcţie de distincţie mai mare decît în altele. *Hipness*-ul este o „practică strategică" în sensul lui Bourdieu, o distanţă pe care membrii unui grup o simulează în comun şi care, în principiu, urmează unui proces de distilare a tuturor practicilor simbolice (atitudini, opinii, moduri de consum, „gust" etc.), putînd fi alcătuit din toate obiectele (stilizare a corpului, lucruri cotidiene, modă, artă etc.).

Hipness-ul este generat prin recunoaşterea socială din partea membrilor acestor cîmpuri, care acordă creditul reputaţiei şi prestigiului celor ce deţin acest capital simbolic, în funcţie de ierarhiile pe care aceştia le ocupă în cîmp. Acest proces poate fi descris ca un fel de magie colectivă, care convinge grupul respectiv să confere anumitor indivizi acest prestigiu deosebit. În ceea ce-i priveşte, *hipster*-ii[1] se află într-un raport de obligativitate doar faţă de cîmpul lor. Ceea ce ei aduc nou constă în găsirea de răspunsuri strategice (subversiune, disidenţă, ironie, dramatizare, complicare, supraafirmare[2], recontextualizare etc.) la permanenta transformare a semnificaţiilor, şi în inventarea de noi practici culturale (noi, „radicale" moduri de a vorbi, de a scrie şi de a vedea, stiluri rafinate, noi seturi de moduri ale utilizării etc.), care permit grupului să simbolizeze distanţa şi superioritatea şi, astfel, să sporească plusvaloarea simbolică a întregului cîmp.

Asemeni altor forme de expresie ale capitalului simbolic, *hipness*-ul, perceput şi recunoscut de către ceilalţi drept legitim, poate fi obţinut prin schimbul, respectiv prin angajarea de capital social, cultural sau economic pentru ca apoi, la rîndul său (după preluarea anumitor costuri de transformare), să fie schimbat în vederea obţinerii altor forme de capital. Pe de altă parte, pierderea de *hipness* are drept consecinţă, în mod inevitabil, şi pierderea de capital social (abia instituţionalizat, prin urmare, într-o foarte mare măsură, simbolic) şi, în cazuri extreme, chiar pierderea de capital cultural (spre exemplu, atunci cînd acesta nu era legitimat, cum se întîmplă în cazul „autodidacţilor"). Decăderea *hipness*-ului este fenomenul complementar producţiei de *hipness*, aşadar al acelui discurs performativ despre gustul, respectiv stilul de viaţă legitim, comun, popular, care are loc în mod permanent în lumea culturală, întrucît foarte mulţi trăiesc cu naturaleţe din producţia de *hipness*, în timp ce alţii nu pot exercita tocmai această distincţie simbolică.

Teoria capitalului a lui Bourdieu

În centrul teoriei capitalului a lui Bourdieu se află conceptul de *habitus*, prin care Bourdieu aspiră să depăşească dihotomia convenţională dintre individ şi structură: o structură structurată şi structurantă imprimă anumite dispoziţii încorporate grupurilor sau indivizilor, care duc la acţiuni strategice, structurate social. Legătura dintre „cîmp" şi „habitus" este decisivă, căci doar în spaţiul social al anumitor cîmpuri ale societăţii sînt posibile dispoziţiile, care sînt apoi resimţite, executate şi diferenţiate în concurenţa indivizilor.

Conceptul de cîmp la Bourdieu pleacă de la cristalizarea istorică a spaţiilor sociale autonome (un spaţiu social care se extinde într-un cîmp) şi a domeniilor de acţiune, ce se prezintă ca un sistem de locuri aflate în relaţie. Aceste cîmpuri au apărut prin ramificarea puterii: puterea exploatării (economie), puterea guvernării (politică) şi puterea simbolică (cultură). Religia, dreptul, arta, literatura, popul etc. sînt doar diferenţieri ulterioare ale acestor ramificări istorice. În fiecare cîmp domină alte reguli, sînt vorbite alte limbi şi se cer alte capacităţi. Şi în fiecare cîmp compoziţia capitalurilor economice, sociale şi culturale angajate, din care se cîştigă capitalul simbolic, este diferită. Mai ales în cîmpul politic nu se pune problema gustului estetic (pe care Bourdieu îl adaugă „capitalului cultural încorporat"), dar, în schimb, devine mult mai importantă problema capitalului social (o reţea de relaţii). În cîmpul cultural, un venit redus poate fi contrabalansat prin *reputaţie* (capital simbolic), în cîmpul economic (dominant) capitalul tradiţional de educaţie reprezintă o distincţie, care însă nu reprezintă o condiţie necesară. Ca atare, întreprinzătorul care îşi cumpără un tablou scump nu-i impresionează automat pe cei de aceeaşi condiţie socială.

Definiţia *hipness*-ului ca o formă a capitalului simbolic se referă la unul dintre cele mai complexe concepte din opera lui Bourdieu, dat fiind că definiţia capitalului simbolic este la rîndul său determinată de *habitus*-ul cîmpului în care este achiziţionat respectivul capital simbolic. (Spre exemplu, cunoştinţele profunde de jazz nu aduc peste tot profituri simbolice; un „cunoscător de jazz" poate fi considerat în anumite cîmpuri chiar un personaj penibil). Capitalul simbolic reprezintă, în principal, o recunoaştere a regulilor obişnuite ale unui cîmp determinat. Mai întîi de toate este vorba despre modul (şi interesele) în (pentru) care actorii sociali sînt percepuţi, evaluaţi şi înzestraţi cu semnificaţie. Achiziţionarea de capital simbolic este, conform lui Bourdieu, scopul oricărui comportament social. Pe de-o parte, acesta este definit ca prestigiu, pe de altă parte drept credit, care reprezintă o expresie pluristratificată a aprecierii de către grup a onoarei, prestigiului sau *hipness*-ului individului. Capitalul simbolic se compune (în funcţie de diferitele ponderi din cadrul cîmpului) din capital economic (toate formele de bogăţie materială), capital cultural (ştiinţă, cultură, certificatele care atestă educaţia) şi capital social (reţeaua de relaţii). Cu alte cuvinte, capitalul simbolic poate fi obţinut prin schimbul de capital social, cultural sau economic, bogăţia şi/sau titlurile educaţionale şi/sau apartenenţa pot fi transformate în capital simbolic (apartenenţa chiar şi atunci cînd nici titlurile educaţionale, nici bogăţia nu sînt prezente), iar capitalul simbolic poate, la rîndul său, să fie schimbat pentru bogăţie, titluri educaţionale şi noi apartenenţe. *Hipness*-ul este, întîi de toate, transformare a apartenenţei şi a recunoaşterii (capital social) într-un capital simbolic deosebit. Cel de-al doilea schimb, aşadar posibilitatea retransformării capitalului simbolic în alte feluri de capital, este mai cu seamă relevant pentru întrebarea: „Ce mai este posibil după pierderea *hipness*-ului?".

***Coolness*-ul afroamerican obliga să angajeze capital simbolic în lupta socială, să transforme aşadar *coolness*-ul, prin miza sa politică, într-o luptă pentru drepturi civile şi egalitate socială în alte forme de capital, spre profitul întregii comunităţi.**

STRATEGII SOCIALE DE LUPTĂ

Să ne amintim, de pildă, cum structuraliştii francezi s-au impus în cîmpul teoretic şi filosofic, izolîndu-l pe Sartre, care pînă atunci se situase „foarte în avans“. La acel moment, „structuralismul“ nu era doar un concept nou, ci, în acelaşi timp, era şi codul comun prin care o generaţie cu aspiraţii se impunea. Noi discursuri ale adevărului, chiar şi cînd poartă titluri precum „cultural studies“ sau „deconstrucţie“, pot fi mereu recunoscute ca strategii sociale de luptă, al căror scop este devalorizarea altor curente – şi astfel chiar şi a purtătorilor acestor curente. Dramatizarea performativă a unor astfel de conflicte este – chiar şi în industria artistică – împinsă adeseori la extrem. Ştim, astfel, că pretenţiile de *hipness* sînt mereu şi mize de joc ale puterii. Astăzi, la 30 de ani după ce structuralismul s-a impus în faţa existenţialismului, trăim un surprinzător *revival* Sartre. După ce generaţia existenţialismului a dispărut, şcoala existenţialistă serveşte, din nou, ca punct de legătură pentru noi strategii de impunere.

Dacă, în cele din urmă, ne apropiem de chestiunea dezvoltării istorice a capitalului simbolic actual, ajungem în mod inevitabil la *Philosophie des Geldes* (*Filosofia banului*) a lui Simmel. Diferenţa dintre modă şi *hipness* devine evidentă la Simmel, chiar dacă acesta, desigur, nu cunoştea încă noţiunea de *hipster*. Simmel descrie un nou tip, foarte apropiat de *hipster*: „Clase şi indivizi care, neliniştite, pun presiune în vederea schimbării regăsesc în modă, în forma schimbătoare şi antonimică a vieţii lor, ritmul propriei mişcări psihice.“ Simmel adăuga că „modele de astăzi nu sînt atît de extravagante şi de costisitoare precum cele din secolele trecute“ şi că modele, în faţa ieftinirii multor mărfuri, „au o durată de viaţă mult mai scurtă“.

Straturile sociale superioare au determinat, pînă tîrziu în secolul XX, ceea ce este „foarte în avans“. Însă prin democratizarea mărfurilor cu o înaltă valoare distinctivă şi prin posibilitatea de apropriere a unor elemente din stilurile de viaţă ale claselor superioare, avantajul „avangardei“ aristocrate sau mari-burgheze este distrus. Clasele superioare răspund printr-o fugă către noi teritorii, în timp ce straturile inferioare avansează tot mai mult, putîndu-şi cumpăra acum alte mărfuri distincte.

În *La distinction* (*Distincţia*) a lui Pierre Bourdieu există cîteva exemple care ilustrează fenomenul descris. Bourdieu arată, în mod concret, cum fotografiau în anii '70 păturile burgheze. Prin ieftinirea aparatului foto, fotografia a fost descoperită şi de către straturile sociale inferioare. Acestea preferau fie camerele foto compacte, fie aparatele cu accesorii complexe. Ele erau entuziasmate mai cu seamă de fotografia color, care părea că le oferă mai mult „realism“. Burghezii distinşi trebuiau să se evidenţieze în raport cu aceşti fotografi „proletari“, care reproduceau, chipurile, fără vreo pretenţie deosebită şi fără discernămînt atît banalităţi, cît şi lucruri interesante. Nevoia lor de distincţie i-a condus în cele din urmă la redescoperirea fotografiei alb-negru. Fotografia color era acum considerată ca „ieftină“, iar cea alb-negru drept „sofisticată“.

Coolness afroamerican

Spre deosebire de obişnuitul „a fi în avans“, capitalul simbolic se naşte sub forma *hipness*-ului ca un amestec specific de consum de mărfuri, stil de viaţă şi coduri secrete servind recunoaşterii acestuia de către un mediu, de cele mai multe ori urban. Ne gîndim aici, de exemplu, la *hipster*-ul înnebunit după modă şi entuziasmat dansator de *lindy hop*, Malcolm X. Ca *hipster*, tînărul Malcolm X era, întîi de toate, *cool*. Modelele sale din anii '40 erau *hipster*-ii din Harlem, muzicienii *bebop* şi fanii lor. *Hipness*-ul lor nu făcea trimitere doar la muzică şi dans, ci se referea mai ales la distracţia legată de ritualul *cool*. Decisive pentru „credibility“ erau unghiul pe care îl descria şapca pe cap şi gestul cu care era plătită băutura.

Fotografie de Alexander Milligan, publicat\ `n edi]ia newyorkez\ a „Time Out“. Articolul: „De ce trebuie s\ moar\ hipsterii“

Hipster-ul Malcolm X se mişca într-o lume în care consumerismul negru şi linşajele albe coexistau, unele alături de celelalte. În luptele acelor vremuri pentru recunoaşterea socială a afroamericanilor, disponibilitatea *coolness*-ului avea o pondere foarte mare în grupul celor excluşi. Lipsit de putere din punct de vedere social, *coolness*-ul putea exercita putere simbolică, fiindu-le atribuit sau negat indivizilor singulari. *Hipness*-ul a devenit un produs autonom de negociere între reprezentările *hipness*-ului împărtăşite de individ şi cele împărtăşite de grupul afroamericanilor. Întrucît *coolness*-ul a devenit un fel de acreditare, care depindea exclusiv de *credinţa* acestui grup – „neonorabil“ din perspectiva societăţii majoritare –, el se putea constitui ca o formă autonomă, care hotărăşte singură asupra onoarei şi prestigiului afroamericanilor. *Coolness*-ul a devenit astfel un mediu al practicilor antirasiste. *Habitus*-ul legat de acesta a legat, la rîndul său, acţiunea individualistă, şi nu lipsită de probleme pentru coeziunea grupului, a *hipster*-ului singular, de experienţele şi modurile de comportament ale grupului.

Acest model de *hipness* drept capital simbolic specific a fost ulterior copiat în Occident de cultura tinerilor şi de cultura pop. În cadrul acestui proces, s-a trecut şi se trece uşor cu vederea peste faptul că „subcultura nonvoluntară“ a afroamericanilor aştepta şi anumite consecinţe de la indivizii care îi aparţineau. *Coolness*-ul afroamerican avea şi are şi un caracter care implica obligativităţi. Pe atunci, el obliga să angajeze capital simbolic în lupta socială, să transforme aşadar *coolness*-ul (convenţii, îmbrăcăminte, proprietate şi forme de comportament), prin miza sa politică, într-o luptă pentru drepturi civile şi egalitate socială în alte forme de capital, spre profitul întregii comunităţi.

Hipster-ii afroamericani atestă faptul că *hipness*-ul poate să plece şi de la clasele de jos, care se delimitează în mod rebel în raport cu cei „de sus“. Astfel, această formă de distincţie a fost eliberată de tradiţia de clasă a modei. Însă *hipness*-ul nu scapă nici el de legile schimbului. Chiar dacă poate fi atins şi fără capital economic, nu poate fi în nici un caz obţinut fără costuri: pentru a obţine capitalul simbolic „hipness“ sînt neapărat necesare investiţii riscante, care în cele din urmă se pot dovedi a fi foarte scumpe. În asta constă una dintre problemele decăderii *hipness*-ului, căci astfel de investiţii se pot transforma peste noapte în investiţii ratate. Un fost punker poate că a investit zece ani din biografia sa în viaţa de punker, a colecţionat toate discurile importante, şi-a apropriat o anume ştiinţă subculturală şi a trăit, demonstrativ, în sărăcie. Dar dacă atunci cînd punkul nu mai este „foarte în avans“, persoana respectivă nu reuşeşte să transforme acest *hipness* special (capital simbolic valabil doar într-un anume cîmp) în alte cîmpuri, atunci – nu în cele din urmă odată cu înaintarea în vîrstă – ea va avea foarte mult de pierdut. În situaţia în care codurile scenei nu mai înseamnă nimic iar ştiinţa specială este devalorizată, atunci investiţia se dovedeşte a fi foarte riscantă. Rămîne doar frumoasa amintire a sălbaticilor ani ai tinereţii. Spusele acestei persoane privind către „vremurile cele bune cînd încă mai ascultam Dead Kennedys“ nu vor suna mai puţin penibil decît cele asemănătoare ale şaizecioptiştilor, care afirmă că rockul pe vremea celor de la Rolling Stones era încă autentic.

1. Prin termenul *hipster* s`nt desemna]i ast\zi tinerii de st`nga, din mediul urban, av`nd venituri medii sau superioare [i definindu-se ca fiind non-mainstream. Termenul a ap\rut `ns\ `n anii '40, desemn`ndu-i, la vremea respectiv\, pe pasiona]ii de jazz modern. (n. trad.)

2. Strategia subversiv\ a supraafirm\rii presupune participarea `n cadrul anumitor discursuri sociale, politice sau economice [i afirmarea, apropierea sau consumarea acestora operate `n scopul submin\rii lor. (n. red.)

Traducere din limba germană de Cristian Cercel

Ca *hipster*, tînărul Malcolm X era, întîi de toate, *cool*. Modelele sale din anii '40 erau *hipster*-ii din Harlem, muzicienii bebop şi fanii lor. *Hipness*-ul lor nu făcea trimitere doar la muzică şi dans, ci se referea mai ales la distracţia legată de ritualul *cool*.

„Întotdeauna mi-au plăcut poveştile universale, care ţin mai mult de comportamentul uman. Cred însă că orice poveste bună are un strat de universalitate, altfel nu i-ar interesa decît pe cei din ţara respectivă."

A TRECUT CU BINE HOPUL PRIMULUI LUNGMETRAJ

A reuşit recent performanţa de a cîştiga trei premii în două zile, la două festivaluri diferite. De fapt, patru: Premiul Special al Juriului la Estoril şi Premiul Special al Juriului „Silver Alexander", precum şi Premiul de interpretare feminină ex-aequo – Ioana Flora şi Maria Dinulescu – la Salonic. Lungmetrajul său de debut, *Pescuit sportiv*, a avut o geneză grea, care l-a făcut la un moment dat să se teamă că n-a reuşit decît un film prost. Acum Adrian Sitaru nu mai crede asta. Şi aşteaptă premiera românească a filmului, pe care a stabilit-o pe 13 februarie, pentru că pică într-o vineri. Vom înţelege de ce, atunci cînd vom vedea filmul.

Adrian Sitaru: O să-m deşi nimeni n-arunc

Interviu realizat de Iulia Blaga

Trei premii în două zile. Ţi-ai verificat horoscopul înainte, ca să ştii ce te aşteaptă?

Hmm, aşa se întîmplă cîteodată... S-a întîmplat şi cu *Valuri* – o perioadă lungă fără nimic şi apoi poc: patru-cinci premii în cîteva zile.

Ce ţi-au spus membrii juriului de la Salonic?

În mod direct mi-au spus că au fost impresionaţi de multe, dar că scenariul şi jocul actorilor li s-au părut de excepţie. Mai mult, la proiecţiile de la Salonic sala a reacţionat cel mai bine din toate locurile unde am fost pînă acum.

Premiul „Silver Alexander" de la Salonic, în valoare de 22.000 de euro, pică bine pentru un film făcut fără bani. Care e istoria filmului?

Scrierea scenariului a început prin 2003; spre sfîrşitul anului 2004 am avut un script onorabil şi am început să caut ajutor. Am obţinut o cameră şi ceva lumini de la Videolink, apoi echipament de sunet de la Audio Design Digital Art, şi ceva spaţiu de montaj. De asemenea, Dawis Film m-a ajutat pe partea de organizare şi producţie. În 2005 am început filmările, dar cu adevărat le-am terminat în 2007. Scena înecului, de pildă, ne-a dat multă bătaie de cap. Nici vremea nu a ţinut cu noi. Montajul a durat încă vreun an, iar în final, în aprilie-mai 2007, am avut un film pe format digital cu sunet de la filmări, adică nemixat. În această formă a fost văzut de producătorii francezi în vara lui 2007. S-au îndrăgostit de el şi au făcut tot posibilul să-l finalizăm pe 35mm şi cu sunet profesional. Ajutorul final a venit de la ei şi de la ARTE. O geneză lungă, într-adevăr, şi cu o grămadă de noroc!

Ai avut la un moment dat impresia că n-o să mai termini filmul niciodată?

M-a obosit foarte mult. După ce l-am filmat, a fost nevoie să-l reiau în alte forme, pentru realizarea sunetului (la Paris), apoi a gonflării pe 35 mm etc. Nu numai că am avut impresia că n-o să-l mai termin, dar, şi mai rău, că e un film prost, că nimeni nu-l place (poate doar nişte prieteni) şi că o să fac toată viaţa televiziune. A fost o perioadă foarte deprimantă. Apoi l-am scos „în lume" şi datele s-au schimbat radical!

Pescuit sportiv e un film la care actorii au jucat pe gratis. Cu ce argumente i-ai convins?

Cu scenariul cred, altfel n-ai cum! Dar e şi foame de film în România pentru actori!

Cînd îi faci premiera românească?

Pe 13 februarie. Este un vineri 13, şi îmi place ideea asociată cu filmul. Cuplul meu pleacă într-un weekend relaxant, un fel de Valentine's Day, dar ce se întîmplă e un fel de vineri 13: toate merg rău de la început.

Pescuit sportiv nu are acţiunea localizată în România. Te fereşti de subiectele româneşti?

Povestea se poate întîmpla oriunde, dar nu că m-aş feri de subiectele din România. Întotdeauna mi-au plăcut poveştile universale, care ţin mai mult de comportamentul uman. Cred însă că orice poveste bună are un strat de universalitate, altfel nu i-ar interesa decît pe cei din ţara respectivă. Ideea scenariului mi-a venit după ce am citit un scenariu de scurtmetraj al lui Radu Jude. M-a fascinat posibilitatea unei poveşti despre comportamentul uman spusă într-un mod foarte ieftin, ca filmare vreau să zic. Am auzit păreri că m-aş fi inspirat din *Cuţitul în apă* al lui Polanski – e drept că mi-a plăcut mult, dar nu m-am gîndit la el cînd am scris.

Iubeşti oamenii? Ce te sperie la ei?

Cred că iubesc mult oamenii, însă mă fascinează comportamentul speciei animale care se cheamă om. Şi, cel mai mult, autodistructivitatea de care dăm dovadă zilnic. De la simpla ţigară pînă la relaţiile de iubire – şi o facem de cele mai multe ori cu plăcere. Încerc să înţeleg acest comportament, să aflu poate mai multe şi despre mine... Cred că pot înţelege de ce avem războaie – e un mod competitiv de supravieţuire pe care îl are orice animal, dar nu înţeleg de ce ne place să ne autodistrugem ca persoane în sine. Sinuciderea e doar un act extrem pe care animalele îl fac în situaţii extreme. Noi îl facem destul de aleator şi de multe ori nemotivat. Dar avem dorinţa de autodistrugere în noi – ne place să fumăm, să bem alcool, să mîncăm chestii nesănătoase. Înţeleg că sînt plăceri nevinovate, dar cel mai dureros este cînd vezi cu cîtă plăcere eşuăm uneori în relaţiile noastre, şi nu mă refer doar la cupluri, ci şi la relaţiile părinţi-copii, prieteni. Le distrugem mult mai uşor decît le construim. Nu văd cum ajută asta la evoluţia speciei, dar încerc să înţeleg.

În ultimul an ai petrecut mult timp în străinătate, mai ales ca rezident Cinefondation al Festivalului de la Cannes. Care e acum percepţia străinilor asupra filmului românesc? Sîntem în continuare buricul tîrgului?

Bună întrebarea. Deşi cinema-ul românesc e foarte cunoscut, nimeni nu se agaţă automat de gîtul unui film românesc. Într-un an cu o producţie mare de filme, am avut doar un singur film la Cannes, într-o secţiune paralelă, şi nişte selecţii la festivaluri mari. Adică, pînă la urmă, valoarea contează foarte mult, iar brandul „Film produs în România" nu se vinde chiar aşa cum credem noi... Însă da, avem un cinema recunoscut pe plan internaţional. Pentru mine chiar e un miracol că din cinci-şase lungmetraje foarte bune făcute în ultimii cinci-şase ani am construit brandul ăsta.

» Producţia *Valuri* de Adrian Sitaru a fost selecţionată în peste 100 de festivaluri şi a cîştigat 27 de premii.

În ce fel te-a ajutat rezidenţa Cinefondation de la Paris?

Am avut timp şi linişte pentru scris, contact apropiat cu producătorii francezi şi posibilitatea să lucrez la postproducţia *Pescuitului...*, care a fost făcută cam în aceeaşi perioadă, tot la Paris.

Care sînt cele mai repetitive întrebări care ţi se pun în străinătate?

De ce am folosit POV-ul („Point of view") în film, adică de ce am filmat tot filmul din unghiul personajelor. Care e secretul cinematografiei româneşti.

Şi tu ce răspunzi?

Pentru că la început, în primele variante de scenariu, aceeaşi poveste era spusă de trei ori din punctul de vedere ale fiecărui personaj. Apoi am considerat că e prea plictisitor să spun aceeaşi poveste de trei ori chiar dacă diferit, dar am păstrat ideea POV-ului pentru că am realizat că, utilizîndu-l întreg filmul, spectatorul va şti că ultimul POV este al unei persoane. În acest fel, finalul capătă valenţe şi înţelesuri noi. Mi-a plăcut chestia asta, mi se pare că o poţi „simţi" doar văzînd-o, adică e foarte cinematografică. Pe de altă parte, îmi place POV-ul şi consider că este mai mult sau mai puţin viitorul cinema-ului. Este mult mai interesant să pui audienţa în pielea personajului. Semnele sînt evidente: jocurile video, reality show-urile etc.

La a doua întrebare, cea cu secretul cinematografiei, spun că nu ştiu care e acesta şi că e un miracol pentru mine că din cinci-şase filme ne-am făcut un nume...

Ştii că s-a alcătuit recent un top al criticii cu cele mai bune zece filme româneşti din toate timpurile. Ce părere ai despre această iniţiativă? Cum ar arăta topul tău?

Nu-mi place să fac topuri şi nu-mi spun nimic topurile, mai ales cînd sînt băgate în aceeaşi oală filme făcute în condiţii atît de diferite şi la distanţă de timp atît de mare. E ca şi cum ai amesteca primele filme mute cu filmele de azi de la Hollywood, într-un top al celor mai bune filme... Care e criteriul pînă la urmă? Adică mi se pare foarte subiectiv! M-a mirat că

-mi fie de-acum mai uşor, că cu bani în mine

Marfa şi banii nu face parte din topul respectiv. Nu e doar un film foarte bun, dar a şi declanşat „noul val“. Părerea mea, desigur!

Te preocupă ideea dacă aparţii unui val de sine stătător? Dacă tot le ai cu valurile...

Nu mă preocupă deloc. Mă preocupă să fac filme cît mai bune şi care să-mi placă în primul rînd mie.

Ai vrut dintotdeauna să faci filme?

După vîrsta 19 ani, cînd i-am descoperit la Cinematecă pe Tarkovski, Bergman şi Fellini. Înainte eram cu muzica. Am descoperit tîrziu ce înseamnă cinema-ul – un amestec al celorlalte arte. Plus că nu e deloc plictisitor: scrii, repeţi cu actorii, filmezi, montezi, colaborezi la muzică etc. – sînt o grămadă de segmente diferite la care îţi aduci aportul.

Mai ţii minte care a fost primul film pe care l-ai văzut?

Hmm, poate nişte Stan şi Bran cu părinţii mei. Sau parcă un film italian despre mafie. Oricum, nu m-a marcat! În schimb, îmi amintesc că îmi plăceau mult filmele, iar una dintre cele mai „aspre“ pedepse date de părinţi era să nu mă lase la televizor, la film.

Ce fel de copilărie ai avut? Fraţi, surori? Vacanţe la Năvodari? Cozi la unt la 4 dimineaţa?

Fără fraţi sau surori, în rest – puţin din toate. O copilărie destul de fericită. Cel mai plăcut era timpul petrecut în vacanţele de vară la bunicii de la ţară, la Presaca, undeva lîngă Sibiu, dar şi la mătuşile de la Sibiu unde eram răsfăţat.

De ce n-ai studiat la UNATC?

Că n-am intrat. Am dat examen de trei ori, ca Radu Jude cred, şi am căzut de la prima probă. Foarte descurajator... Oricum, acum nu regret deloc, nu că Universitatea Media ar fi mai bună.

Ce cineaşti îţi plac?

Îmi plac mulţi, şi sînt perioade cu preferinţe; acum îmi plac mult Gus Van Sant, Mike Leigh, Aki Kaurismäki. Dar nu că mi-ar plăcea să fac film ca altcineva; aş vrea să am propriul meu mod de expresie.

Dar există vreun scriitor sau vreun pictor despre care să spui: „Aş vrea să pot face film aşa cum scrie/pictează?“.

Raymond Carver. La pictat nu mă bag...

Există vreun eveniment petrecut recent în ţară&lume care te-ar inspira pentru un film?

Tot timpul „văd“ posibile poveşti mai mult sau mai puţin interesante de pus în film. Ultima ar fi, să zicem, povestea unui pirat de vase etiopian.

Cum stai cu proiectul Cu cele mai bune intenţii*?*

Cred că bine. Am cam 90% din ce va fi ultimul draft. Încă mai finisez. Am nişte actori în cap, însă doar castingul va fi relevant. Sper să filmez cel mai tîrziu pînă în septembrie 2009. Căutăm încă bani, cei de la CNC sînt mult mai puţini decît ne aşteptam. E prima mea poveste, cred, inspirată dintr-un fapt real. Tratează mai multe teme. Am plecat de la ideea cum poţi face greşeli grave – şi chiar fără să realizezi – din dragoste şi cu cele mai bune intenţii. În procesul de scriere am descoperit că este mai mult vorba despre pierderea amintirilor. Ţinem cu dinţii de amintirile noastre frumoase, avem nevoie de ele şi suferim cînd pierdem lucruri, dar mai ales oameni la care ţinem. Este vorba şi despre frica de viitor... Viitorul care poate aduce multe lucruri frumoase – ăsta e clişeul, dar care în acelaşi timp aduce moarte. Viitorul înseamnă timp, timpul înseamnă erodare şi pierdere... Deci n-are legătură cu filmul lui Cristi Puiu. Poate are, poate nu. Dacă nu are cu *Moartea domnului Lăzărescu*, are cu altele, probabil. Temele sînt puţine, modurile în care le tratezi sînt diferite.

„AM DEVENIT PRODUCĂTOR DE NEVOIE, CĂ N-AVEA CINE“

Ai încredere în structurile oficiale de la noi care se ocupă de cinema?

În proporţie de 50%. Dar asta e încrederea mea în orice structură oficială de la noi. În orice caz, s-au făcut multe lucruri bune în cinema, în ultimii ani, de către structurile oficiale. Încet, ce-i drept. Sper să se continue în această direcţie, căci mai sînt la fel de multe de făcut.

Ai votat la uninominale?

Da.

Crezi că acum, după succesul cu Pescuit sportiv*, îţi va fi mult mai uşor să faci film, adică să găseşti bani?*

Evident! Nu am ce să zic mai mult, dar bineînţeles că nu aruncă nimeni cu bani în mine. Cei interesaţi vor să citească totuşi scenariul viitorului proiect etc.

Unii regizori de la noi spun că nu vor să aibă de-a face cu producţia, că au nevoie de un producător care să-şi facă treaba, în timp ce ei şi-o fac pe a lor. Tu eşti şi producător. Cum le împaci?

Sînt de aceeaşi părere cu regizorii de care spuneai. Nu prefer deloc să am de-a face cu producţia. Am devenit producător de nevoie, că n-avea cine. În continuare voi fi producător mai mult cu numele companiei, dar nu producătorul principal, ca să zic aşa. Avantajul cînd eşti şi producător este că păstrezi un mai mare control asupra proiectului şi, normal, culegi şi roadele!

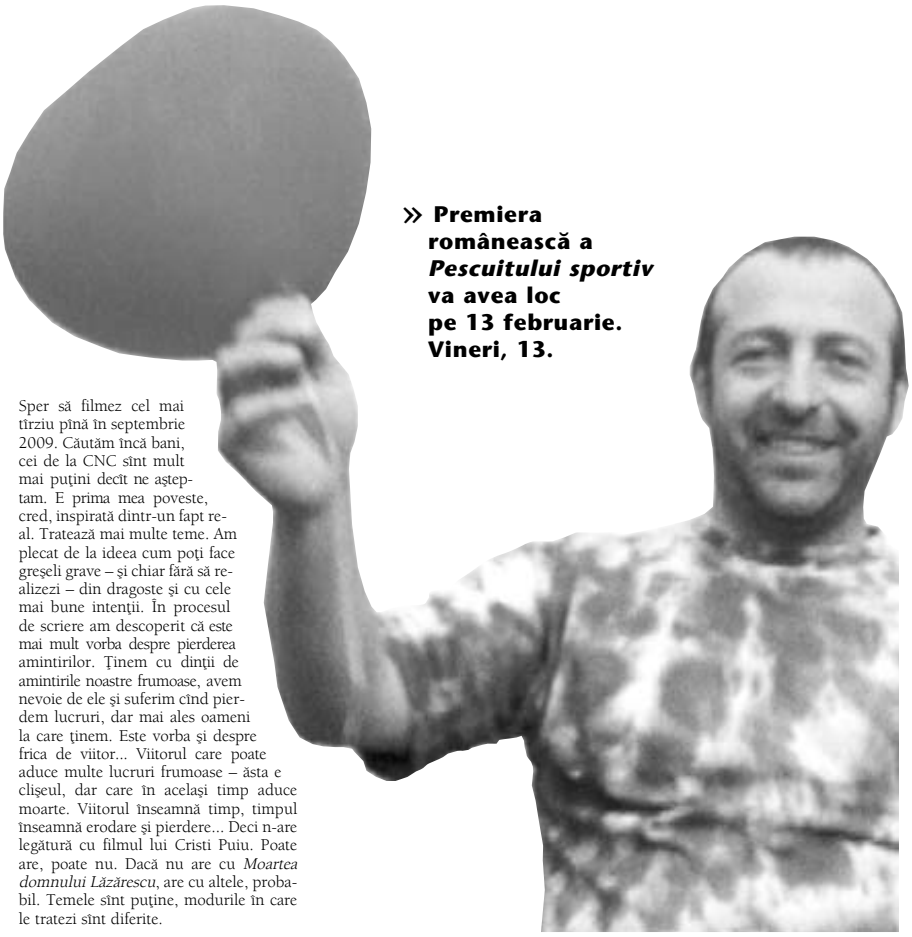

» Premiera românească a *Pescuitului sportiv* va avea loc pe 13 februarie. Vineri, 13.

BILANŢ

Adriana Babeţi: „Dac-ar fi să judec drept, ar trebui să recunosc că 2008 a fost bunicel pentru mine şi că n-ar trebui să mînii în nici un chip Instanţa. N-am făcut nici măcar o viroză decît acum, la spartul tîrgului, am arat cu spor pe ogorul academic...".

SECRETUL ADRIANEI

Adriana BABEŢI

Tolbă plină

Ne-a fost dor de iarnă, iarnă am avut (şi încă avem). Chestie care pe mine m-ar putea scuti toate săptămînile astea de rubrică, din simplul motiv că sînt moartă după primăvară-vară, după soare şi căldură. Cînd e mohorît şi frig, parcă-mi dispar toate motivele de bucurie, ca şi cum mi s-ar tăia gazul la cele 3.500 de semne din „Supliment". Pentru a nu ştiu cîta oară meteodependenţa asta îmi blochează tastatura, creierii şi-mi întunecă bilanţurile. Dar dac-ar fi să judec drept, ar trebui să recunosc că 2008 a fost bunicel pentru mine şi că n-ar trebui să mînii în nici un chip Instanţa. N-am făcut nici măcar o viroză decît acum, la spartul tîrgului, am arat cu spor pe ogorul academic (chiar dacă lucrurile nu ies imediat la rampă, sub reflectoare), am minţit destul de puţin şi nu în chestii grave, nu cred că m-am certat cu cineva, ba chiar am zis, ca la Raluca Moianu, iartă-mă de cîte ori am simţit că e cazul, am plîns la Giverny-ul lui Monet de atîta splendoare, în grădina cu flori, am încercat să mă ţin de cuvînt şi să fac tot ce-am promis, dar n-am reuşit, m-am remuşcat ce m-am remuşcat, pînă mi-am zis atît am putut, atît am făcut, am zăcut ore-n şir în curte, sub nuc, cotropită de plăcere, am bîntuit, cu treabă sau în vacanţe, prin 11 ţări, două mări şi un ocean, am slăbit vreo 2 kg., mi-am înfrînt cîteva frici şi-o spaimă, n-a fost zi să nu rîd şi n-a fost zi să nu-mi găsesc măcar un motiv de bucurie, fie şi cît o scamă.

Iată ce m-a urcat pe piscuri fix la capătul lui 2008: micul anunţ de pe uşa fostului magazin de pînzeturi de lîngă redacţie: „Intră acum! S-a deschis cea mai frumoasă librărie din oraşul tău!". Aşa a şi fost! Am intrat în 30 dec. cu Mîmî în *Cartea de nisip*, din întîmplare, la nici o oră după deschidere, în chip de clienţii 1 şi 2. Îndrăznesc să spun că e unică în România şi că a fost cel frumos dar de după Crăciun. Fiindcă la noi Ajunul cu greu poate fi întrecut de ceva. Nu ne-am moşmondit prea mult şi, ca în toţi anii, iar ne-am adunat cu mic cu mare. Brazi, colinde, bunătăţi pe masă, moşi cu plete dalbe, daruri multe. Chiar dacă pentru mine a răsărit doar o punguliţă (v. foto), ştiu sigur că în tolbă moşuleanul care-am fost mi-a pitulat ceva dolofan pentru 2009.

José Saramago
Fărîme de memorii

Publicăm în această ediţie a „Suplimentului de cultură" o avanpremieră a volumului *Fărîme de memorii*, în curs de apariţie în seria de autor „José Saramago" a „Bibliotecii Polirom", alături de două ilustraţii însoţite de explicaţiile scriitorului.

Traducere din limba portugheză de Georgiana Bărbulescu

Încă n-am vorbit despre bunicii mei paterni. Aşa cum obişnuia să spună poetul Murilo Mendes despre infern, existau, dar nu funcţionau. El se numea João de Sousa, ea, Carolina da Conceição şi la capitolul duioşie nu aveau nimic, deşi, ca să spunem adevărul, au fost extrem de puţine ocaziile pe care le-am avut, ei şi cu mine, ca să vedem pînă unde putea să ajungă disponibilitatea noastră reciprocă în ceea ce priveşte schimbul de afectivitate. Îi vedeam rareori, iar uscăciunea care mi se părea că mă întîmpină şi în unul şi în celălalt mă intimida. Un ansamblu de împrejurări care, evident, nu mi-a stat mie în putere să-l favorizez sau să-l împiedic, a făcut ca, într-un mod firesc, spontan, cuibul meu în Azinhaga să fie întotdeauna casa bunicilor materni, plus cea a mătuşii Maria Elvira, din Mouchão de Baixo. Bunica mea Carolina, în orice caz, n-a fost niciodată un om expansiv, de exemplu, nu-mi amintesc să mă fi sărutat vreodată, iar dacă a făcut-o, a fost cu gura ţeapănă, ca o lovitură cu ciocul (diferenţa se înţelege uşor), încît, zic eu, decît să mă fi sărutat aşa, mai bine era să n-o fi făcut. Cui nu-i plăcea deloc această preferinţă necondiţionată pentru bunicii materni era tata, care, într-o zi, cînd am spus „bunicii mei", referindu-mă la părinţii mamei, m-a corectat sec, fără să se obosească să-şi ascundă resentimentele: „Mai ai şi alţii". Ce era să-i fac? Să simulez o iubire pe care n-o simţeam? Sentimentele nu le poţi stăpîni, nu e ceva pe care-l scoţi sau îl pui în funcţie de convenienţele din fiecare moment, cu atît mai puţin dacă, prin natura vîrstei, ai în piept o inimă neavizată şi liberă. Bunica mea Carolina a murit cînd aveam eu zece ani. Mama a venit într-o dimineaţă la şcoala din Largo do Leão cu vestea nefastă. Venise după mine, nu ştiu dacă în virtutea vreunui precept de conduită socială de care eu nu aveam cunoştinţă, dar care, după cît se vede, obliga la reunirea imediată a nepoţilor în caz de decese al bunicilor. Îmi amintesc că în acel moment m-am uitat la ceasul de perete care se afla în sala de la intrare, deasupra unei uşi şi, ca unul care, în mod conştient, încearcă să culeagă informaţii care ar putea să-i fie utile în viitor, m-am gîndit că trebuia să reţin ora. Cred că îmi aduc aminte că era ora zece şi cîteva minute. În cele din urmă, acea inimă a mea de copil, neavizată şi liberă, se hotărîse să joace un rol: acela de observator rece care-şi subordonează emoţia registrului obiectiv al faptelor. Dovada că aşa era mi-a fost dată de un al doilea gînd, şi mai liber şi neavizat, acela că mi-ar şedea bine să vărs una sau două lacrimi, ca să nu apar, în ochii mamei mele şi ai directorului şcolii, domnul Vairinho, în postura nepotului lipsit de sentimente. Ce îmi aduc aminte foarte bine este că bunica Carolina a fost bolnavă în casa noastră un timp. Zăcea în patul părinţilor mei, unde s-or fi culcat ei în acele zile n-am nici cea mai mică idee. În ce mă priveşte pe mine, eu dormeam în cealaltă cameră din partea de casă pe care o ocupam, pe jos şi cu gîndacii (nu inventez nimic, noaptea treceau peste mine). Îmi amintesc că am auzit la părinţii mei, de mai multe ori, un cuvînt despre care, la vremea aceea, credeam că denumeşte boala de care suferea bunica: albumină, că avea albuminină (presupun acum că suferea de albuminurie, ceea ce, dacă mă gîndesc bine, nu e mare diferenţă, întrucît numai cine are albumină poate avea albuminurie). Mama îi punea comprese cu oţet cald, nu ştiu pentru ce. Mult timp, mirosul de oţet cald a fost asociat în memoria mea cu bunica Carolina.

Uneori mă întreb dacă anumite amintiri sînt cu adevărat ale mele, dacă nu sînt mai mult amintiri ale altora despre unele episoade în care eu am fost un actor inconştient şi de care abia mai tîrziu am luat cunoştinţă, fiindu-mi povestite de cei care au fost prezenţi, dacă nu cumva vorbeau şi ei după ce i-au auzit pe alţii povestind. Nu acesta este cazul acelei mici şcoli particulare, aflată la etajul al patrulea sau al cincilea al unei clădiri din Rua Morais Soares, unde, înainte de a ne duce să locuim pe Rua dos Cavaleiros, am început să învăţ primele litere. Aşezat pe un scăunel mic, le desenam încet şi sîrguincios pe piatră, acesta era numele care i se dădea pe atunci ardeziei, cuvînt prea pretenţios pentru a ieşi cu naturaleţe din gura unui copil şi pe care, poate, nici nu-l cunoştea încă. E o amintire proprie, personală, clară ca un tablou, din care nu lipseşte traista, în care îmi aranjam lucrurile mele, făcută din pînză de sac maron, cu o sfoară ca s-o pot pune în bandulieră. Se scria pe ardezie cu un creion de cretă care se vindea în papetării şi putea fi de două calităţi, una, mai ieftină, dură ca piatra pe care se scria, pe cînd cealaltă, mai scumpă, era fină, moale şi spuneam că e „de lapte" din cauza culorii ei, un gri deschis, exact cu aspect lăptos. Abia după ce am intrat în învăţămîntul oficial, şi nu imediat în primele luni, au putut degetele mele, în sfîrşit, să atingă acea mică minune a celor mai actualizate tehnici de scriere. Nu ştiu cum vor percepe toate acestea copiii de acum, dar, în acele vremuri îndepărtate, pentru copilăria noastră, timpul părea alcătuit din ore de un tip special, toate lente, care parcă se tîrau, interminabile. A trebuit să treacă cîţiva ani ca să începem să înţelegem, definitiv, că fiecare avea doar şaizeci de minute şi încă şi mai tîrziu am căpătat certitudinea că toate acestea, fără excepţie, se terminau la capătul a şaizeci de secunde...

Din vremea în care am locuit pe Rua Sabino de Sousa, în cartierul Alto do Pina aveam o fotografie (care, din nefericire, a dispărut) în care eram cu mama la uşa unei băcănii, ea, aşezată pe un

SEMNAL

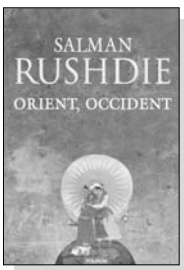

Salman Rushdie, *Orient, Occident*, traducere din limba engleză şi note de Dana Crăciun, colecţia „Biblioteca Polirom. Seria de autor «Salman Rushdie»", Editura Polirom, 224 de pagini, 36.95 lei

Reunind nouă povestiri publicate pe parcursul mai multor ani, *Orient, Occident* reia una dintre temele predilecte ale lui Salman Rushdie, şi anume suspendarea între două lumi de care se simte atras în egală măsură şi pe care este, tot în egală măsură, dispus să le critice. O încercare de apropriere şi definire culturală a două teritorii care şi-au spus cuvîntul în formarea sa ca scriitor, volumul de faţă problematizează percepţia celor două universuri şi propune un spaţiu intermediar, în care memoria, istoria şi imaginaţia se întîlnesc şi se fertilizează reciproc.

„Rushdie este cel mai important scriitor postcolonial al subcontinentului. În lumea imaginată de el, băieţi indieni din Kensington le cîntă cîntece de Neil Sedaka unor fetiţe pe nume Şeherezada, iar diplomaţi asiatici îşi dezvăluie fanteziile de fani Star Trek." (The Times Literary Supplement)

Antonio Tabucchi, *Tristano moare*, traducere din limba italiană şi note de Vasile Mitu, colecţia „Biblioteca Polirom. Proză XXI", Editura Polirom, 216 pagini, 22.95 lei

Tristano moare (2004) este o lungă confesiune a unui muribund, desfăşurată de-a lungul ultimului august al secolului XX. Un om care a luptat toată viaţa pentru libertate îşi rememorează existenţa tumultuoasă, alternînd episoadele de luciditate cu delirurile provocate de morfină. La căpătîiul său, un scriitor ascultă şi scrie.

Aşezat sub semnul unui epigraf din Paul Celan („Pentru martor cine dă mărturie?"), ultimul roman al lui Antonio Tabucchi ne provoacă la o meditaţie pe tema eroismului, laşităţii şi trădării, a literaturii şi relaţiei sale cu realitatea, meditaţie pe parcursul căreia distincţiile dintre cel care vorbeşte şi cel care ascultă se dizolvă, biografia şi istoria se confundă, iar cititorul este invitat să ofere propriul răspuns la o întrebare fundamentală: ce înseamnă a-ţi povesti viaţa?

„*Tristano moare* este o carte epocală, o reflecţie profundă pe tema literaturii noului mileniu şi a societăţii care va să vină..." (Prometheus)

» **Aceasta este din vremea ciclului primar. Cred că este a doua fotografie a mea, dacă nu iau în calcul una care a dispărut, aceea în care eram cu mama în uşa unei băcănii, ea în doliu după moartea fratelui meu Francisco, eu cu o figură tristă.**

» **Acesta este Francisco, căruia n-am îndrăznit să-i fur imaginea. A trăit atît de puţin, cine ştie ce ar fi putut deveni. Uneori mă gîndesc că, trăind, m-am străduit să-i dau o viaţă.**

VERBA WOLAND

Ruxandra CESEREANU

Vise şi bolboroseli în somn

La douăzeci şi doi de ani am început să-mi scriu visele ca un fel de contrajurnal. Erau, de fapt, nu neapărat vise, cît bolboroseli în somn, urmate mai apoi de o hermeneutică mai mult sau mai puţin abilă, uneori chiar prefăcută. În sipetele somnului meu se aflau vise care puteau fi scrise, apoi vise pe care aş fi dorit să nu le am niciodată şi, în sfîrşit, vise pe care pur şi simplu refuzam să mi le amintesc. Deschideam lăditele somnului, scîrţiind din balamale mentale, bătrîne de veacuri, întrezărind ceea ce se afla înăuntru cu destulă spaimă, căci visele mă întorceau pe dos ca o mănuşă şi mă arătau aşa cum nu aş fi vrut să fiu arătată niciodată. Aşa cum rugăciunea este un gest intim, la fel sînt şi visele, tot un fel de rugăciuni, dar în imagini, nu în vorbe sau gînduri.

Aflasem însă un lucru pe care nu îl ştiusem pînă la douăzeci şi doi de ani, deşi el era la mintea cocoşului: că toate visele sînt vii şi că mortificarea lor are loc doar prin uitarea sau dispariţia lor de mai tîrziu. Că nu există vis mort din pornire; sau, dacă este mort, înseamnă că şi visătorul este asemenea. Mă bucuram, prin urmare, că eram o visătoare vie (nu doar în carne şi oase sau cu sîngele curgînd iute prin vene), dar bucuria mea nu a ţinut mult: în perioada în care am scris prima mea carte nu am mai putut visa deloc, fiindcă mi se tociseră calităţile de visător, devenisem stearpă. Dihania din mine nu mai voia să viseze. Inventasem atît de multe coşmaruri şi deliruri în cartea la care scriam (*Călătorie prin oglinzi*, un microroman oniric), încît, iată, pedeapsa venise de la sine: făptura mea reală nu mai putea să viseze, epuizată fiind de ficţiunile plăsmuite în roman. Ca să mă oblig să fiu visătoare vie am început atunci să îmi provoc visele, inventîndu-le şi forţîndu-mă să le visez, apoi să le narativizez în viaţa de zi cu zi. Ca şi cum le-aş fi visat în chip natural, din beciurile nopţii. Era ciudat, dar amintirea mea în faţa acestor vise scornite şi mai apoi programate spre a fi visate era aceeaşi cu a viselor visate cu adevărat, de la sine. Visele acestea erau nişte surori vitrege, dar adiau în urma lor aceeaşi mireasmă ameţitoare a întîmplărilor de nepătruns. Minciunile mele onirice lăsau urme luminoase în amintire, ceea ce mă năucea, căci ştiam că, la început, ele fuseseră confecţionate din plastilina moale, bezmetică, a dorinţelor mele lichide. Eram, am fost dintotdeauna, o onirofilă (şi cvasioniromantă) cu vîrtej.

P.S.: Cred c\ opusul cuv`ntului *bezmetic* ar trebuie s\ fie *dezmetic* (de la a se/te/ne dezmetici).

taburet, eu, în picioare, rezemat de genunchii ei, avînd alături un sac de cartofi cu o etichetă de hîrtie pictată de mînă, aşa cum se folosea pe atunci şi avea să se folosească încă mulţi ani în prăvăliile de cartier, informîndu-l pe cetăţean asupra preţului produsului chiar înainte de a intra în magazin: $50[1], sau cinci *tostões*[2] kilogramul. După înfăţişarea mea, trebuie să fi avut vreo trei ani şi aceasta ar fi fost fotografia mea cea mai veche. Cu Francisco, acel frate care a murit de bronhopneumonie la vîrsta de patru ani, în decembrie 1924, am o fotografie de cînd era încă un bebeluş. Uneori m-am gîndit că aş putea să spun că era fotografia mea şi astfel să-mi îmbogăţesc iconografia personală, dar n-am făcut-o niciodată. Şi ar fi treaba cea mai uşoară din lume, de vreme ce, părinţii mei fiind morţi, n-ar mai fi nimeni să mă dea de gol, însă furtul imaginii cuiva care şi-a pierdut viaţa mi s-a părut o lipsă de respect de neiertat, o lipsă de demnitate fără nici o scuză. Să dăm, prin urmare, Cezarului ce e al Cezarului, lui Francisco, ceea ce numai lui Francisco îi putea aparţine.

1. 0,50 scuzi. Scudul era moneda na]ional\ portughez\ `nainte de introducerea monedei europene.

2. Tostão, plural tostões, diviziune a scudului reprezent`nd a zecea parte din acesta.

Playback (I)

BUCUREŞTI FAR WEST

Daniel CRISTEA-ENACHE

Într-o frumoasă dimineaţă de toamnă, care se întîmpla să fie în week-end, am pornit cu maşina proprietate personală spre Televiziune.

Editura la care trudeam primise o solicitare, învelită în irezistibile rugăminţi: să-şi trimită un reprezentant la o emisiune specială dedicată cărţilor. Mai bine zis, lecturii. Şi mai exact, lecturii de cărţi.

Intrînd pe poarta Televiziunii, fericitul reprezentant editorial simţi că e ceva în neregulă. Agentul de pază părea OK. Culoarele, lungi, învîrtite şi goale, duceau într-adevăr către locul faptei. Machiajul era şi el aplicat cum scrie la carte. Cum scrie la carte? Nu ştiu exact, dar aşa se spune.

Abia pătruns în studio, tînărul editor înţelese în ce capcană avusese nesăbuinţa să intre. Prea tîrziu pentru decizii alternative. O hală uriaşă, cu gradene pe margini, securiza parcă locul aflat în lumina reflectoarelor. Sub bătaia încrucişată a acestora, realizatoarea, faimoasa Marinela Almuţan, stătea de vorbă cu oameni din propria echipă. Cu un zîmbet fugar, ea l-a întîmpinat şi în aceeaşi secundă l-a şi uitat pe invitatul ei editorial, care visa să-şi petreacă dimineaţa de sîmbătă liberă vorbind despre bucuria lecturii.

Omul cărţii surîse şi el, niţel rănit, dar apoi, deodată, bucuros: un om din pletorica echipă de organizare veni din întuneric şi-i puse în mînă o pungă de plastic. Cadou de la sponsor, şefu', îi zise acesta conspirativ, în drumul spre gradena unde avea să stea invitatul. Ăsta e locul meu? întrebă editorul, nedumerit că pe cele trei rînduri ale tribunei stăteau, înghesuiţi, vreo cincizeci de pensionari de ambe sexe. Nu puteai să bagi un ac între aceşti avizi consumatori de cultură. Şi totuşi, mai cu rugăminţi, mai cu coate discrete (experienţa de stadion rămîne decisivă), tînărul om al cărţii îşi cîştigă locul la peluză.

Exact în acel moment, în studio năvăli poetul şi profetul naţional, Andi Plescu, urmat de o fiică şi, la cîţiva metri, de o producătoare văicăreaţă. Aceasta făcuse gafa de a nu-l aştepta, la ora fixată, la intrarea Televiziunii, şi Plescu vocifera de se auzea în toată hala. Bine, era şi efectul de ecou.

Cu un ochi mă uitam în punga cu cadouri, cu celălalt urmăream ce se mai întîmplă prin studio. Nu ascund că spectacolul exterior devenise mai pasionant decît explorările în mila sponsorului. Tînărul editor avea acasă cosmetice oarecum mai bune decît pasta de dinţi ABC şi apa de toaletă Bubu pe care le primise acum, gratis.

Cu chiu, cu vai, tribunul fu domolit. Cu un gest imperial, el se depuse pe fotoliul central, care scîrţîi, dar într-un mod liniştitor. Situaţia reintra sub control. Marinela Almuţan ciripea cu echipa ei, complex conectată şi interconecată, iar gradena mea, în păr, asculta mută de admiraţie conversaţiile de platou.

Nu eram singurii. Pe partea opusă a halei, o altă tribună se umplu într-o clipă. Cot la cot cu pensionarii lui, junele editor văzu cu surprindere, vizavi, o liotă de tineri cu părul vopsit şi cercei în nas, care se instalau cu o dezinvoltură invidiabilă. Îşi ştiau bine locurile. Poate şi rolul?

Punînd punga la picioare şi făcînd, oricît ar părea de curios, loc altui invitat special (cunoscutul prozator optzecist Gheorghiţă Cuşcu, rubicond şi bonom), tînărul simţi un fior. Emisiunea „Oala de pe foc“, la care fusese solicitat să vorbească despre bucuria lecturii, era pe cale să înceapă.

Erau aşteptate încă două personalităţi culturale, şi gata. Cele două gemene (blonda şi bruneta) de la formaţia Sandy.

OMUL SINGURATIC

Omul singuratic al lui Papini îşi găseşte refugiul în lumea cărţilor, pe care le consideră a fi sacre. Ajunge chiar să nu mai deosebească între realitate şi închipuire, luînd literele drept „martori inefabili ai adevărului".

DIABLOGURI
Veronica D. Niculescu &
Emil BRUMARU

Fragment cu costum de pirat

Veronica D. Niculescu: O să spun mai întîi că mi s-a părut oribilă cartea pentru copii dotată cu telefon mobil. O carte care ţipă, brrr, ce invenţie! Apoi, în altă librărie, m-am întors doi paşi, ca să mă uit mai bine: o carte cartonată, mare, frumos colorată, lucioasă, avea prins un cuţit, un cuţit baban, cu lamă lată şi mîner auriu (din plastic moale, inofensiv). Sub titlu scria *„Carte şi costum de pirat"*. Oh! Iar dedesubt era o *„Carte şi costum de prinţesă"*. Cu, vai!, o baghetă magică ataşată! Erau frumoase, zău că erau... Şi mi-am amintit pe drumul spre casă de o felicitare pe care am primit-o pe la 4-5 ani de la Sănducu, prietenul meu din bloc (şi mi-am amintit chiar de el, cum îl îmbrăcase maică-sa într-o zi în costum vişiniu de catifea, cu cămaşă albă, da, da, volane ieşite pe la mîneci, un mic marchiz nepotrivit la joaca în nisip, îmbufnat, şi biata de mine nevoită să îl împac, hai, că nu e aşa urît...). Felicitarea înfăţişa o zînă, păr de aur ce-i depăşea tălpile mici suspendate în aerul alb, rochie galbenă şi, peste toate, un sclipici fin, cu străluciri vizibile doar la o atentă înclinare, cu ochii mijiţi... Cîte dorinţe n-am irosit (în acele momente ale copilăriei – cu o aţă colorată legată la încheietura mîinii, sau cu osul din pieptul de pui tras cu degetele unsuroase, să se rupă mijlocul spre tine ca să se împlinească), da, cîte dorinţe n-am irosit cu gîndul la acea felicitare! „Să zbor", „Să zbor", „Dă Doamne să zbor"... Mi-o fi de folos cîndva, parcă poţi să ştii, poate în vreun ultim salt, din vreo căsuţă din copac. „Carte şi costum de locatar de căsuţă de copac."

Emil Brumaru: Un poem pe care regret că nu l-am scris eu! Dar scotocesc prin vrafuri să găsesc cartea cu Prinţese, tradusă de Foarţă...

V.D.N.: Ei, vreţi să mă simt eu prost... Nu e poem – nu ştiu să scriu poeme –, e o biată însemnare de jurnal. Dar vă invidiez eu, pentru cartea cu prinţese. Am răsfoit-o doar în librărie. Superbă! Şi mai am şi alte restanţe – nici pe cea cu bunici n-am luat-o încă! Şşş...

Şi mai adaug ceva, tot din vremea felicitării cu zînă: peste cîţiva ani, mă îndrăgosteam de Iuri Gagarin, dormeam cu poza lui sub pernă. Deveneam, deci, realistă: cu Gagarin alături, chiar aveam şanse să zbor!

E.B.: Hahaha! Eu am fost îndrăgostit mult timp (clasa a patra, a cincea) de femeia aceea infernală, însemnată, cu un crin de fier înroşit, în carne... soţia blestemată a lui Athos, din *Cei trei muşchetari*. Şi de Becky, concomitent, „logodnica" lui Tom Sawyer!!! De o femeie reală m-am îndrăgostit, prin a treia, ducîndu-mă la teatru şi văzînd o actriţă blondă, dulce, Virginica Bălănescu... Juca pe lleana Cosînzeana... într-o piesă de Alecsandri...

Dar Gagarin era un soi de extraterestru... mă mir că nu te-ai îndrăgostit de o căţeluşă, parcă Laika, şi ea premergătoare a zborurilor spre lună... Însă primul act de gelozie l-am avut la 4 ani, cînd am înconjurat cu mînuţele talia, mai exact fundul, că eram mic de tot, carnea caldă a mamei, neläsînd-o să danseze la o petrecere şcolară... Şi n-a dansat, săraca, deloc, că plîngeam... Tot pe atunci, locuind în gazdă la un militar pensionat, tatăl meu fiind detaşat mereu, eram gelos pe vajnicul fost căpitan, gazda, care cam făcea ochi dulci mamei şi o invita la el să bea o vişinată destul de specială, făcută chiar de dînsul... Maică-mea, femeie frumoasă, zdravănă, crescută cu flăcăii de pe malul Nistrului, nu-l prea lua în seamă, dar uneori accepta să joace cîte o partidă de table, aruncînd zarurile galeşă şi bînd cu înghiţituri mici băutura aromată...

(va urma)

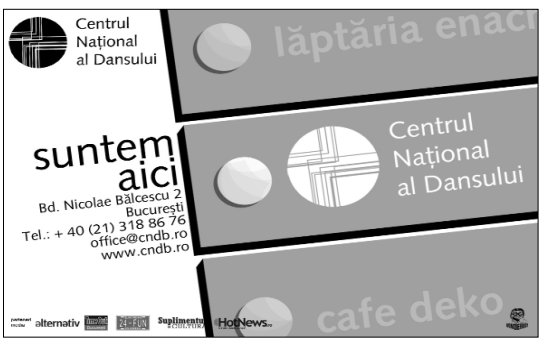

În spatele măştilor

Istoric al literaturii şi poet, pragmatist şi romantic, ateu şi teolog, Papini, la fel ca şi Nietzsche, unul dintre autorii săi preferaţi, a fost un mare iubitor de măşti.

Bogdan Romaniuc

„Am citit astăzi *Omul sfîrşit* al lui Giovanni Papini. De-acum, sînt şi eu sfîrşit. Romanul meu nu se va mai închega niciodată în pagini şi capitole. Iar eu trebuie să mă schimb. Trebuie, ca să nu mi se spună că am imitat pe Giovanni Papini. L-am urît şi l-am iubit o după-amiază întreagă. L-am urît, pentru că el cuvîntase lumii ceea ce voiam să cuvînt eu. Şi l-am iubit, pentru că mi-a scris viaţa. Copilărie înveninată de furie ascunsă, de invidie pe cei cu chip frumos, de ură pe cei bogaţi şi puternici, şi fericiţi. Adolescenţă chinuită de miopie şi de obsesii cerebrale, roasă de nebuneşti ambiţii, biciuită de neputinţă, consumată în plîns, pe care nu l-a auzit nimeni şi nu l-a bănuit nimeni, şi nu l-a mîngîiat nimeni. Eu am vieţuit viaţa lui Papini. Şi am lăcrămat, şi mi-am lovit trupul. Şi am strigat în singurătate, şi m-am bucurat de sălbatică bucurie citind *Omul sfîrşit*. Acela eram eu", scrie Mircea Eliade în capitolul *Papini, eu şi lumea*, din *Romanul adolescentului miop*.

„O asemenea întîlnire – decisivă şi pentru mine şi pentru soarta *Romanului adolescentului miop* – a fost *Un om sfîrşit* al lui Giovanni Papini, continuă Eliade în primul volum al *Memoriilor*. Citisem, ca atîţia din colegii mei, *L'Histoire du Christ*, dar nu mă cucerise. Dimpotrivă, *Un om sfîrşit* a căzut ca un trăznet. Nu-mi putusem închipui pînă atunci că pot semăna atît de mult cu altcineva. Mă regăseam aproape pe de-a-ntregul în copilăria şi adolescenţa lui Papini. Ca şi el, eram urît, foarte miop, devorat de o curiozitate precoce şi fără margini, voiam să citesc tot, visînd că pot scrie despre toate. Ca şi el, iubeam singurătatea şi mă înţelegeam numai cu prietenii inteligenţi sau eruditi."

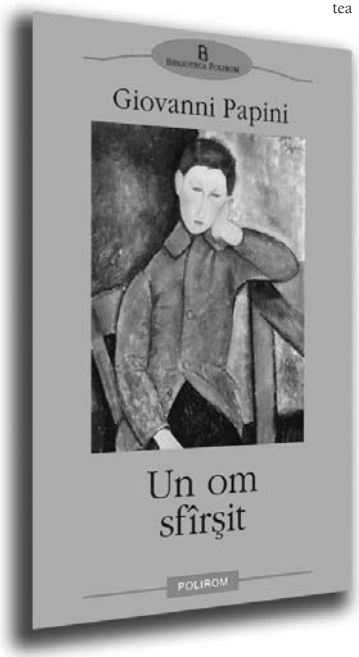

Două cărţi despre căutarea identităţii şi despre singurătate, doi scriitori pentru care singurătatea se manifestă în mod diferit, dar efectele sînt aceleaşi. Personajele lor trec printr-o puternică criză existenţială şi se află întotdeauna în imposibilitatea de a se defini, de a se accepta, de a-şi găsi locul în lume. Singurătatea doare şi îi îndepărtează pe ceilalţi, dar are şi un rol purificator: „Amărăciunea continuă a celui care nu are şi nu poate avea, m-a ţinut departe de alţii şi a trecut spiritul meu prin laminorul durerii, care l-a făcut mai curat, mai fin şi mai demn", spune omul sfîrşit.

Omul singuratic al lui Papini îşi găseşte refugiul în lumea cărţilor, pe care le consideră a fi sacre. Ajunge chiar să nu mai deosebească între realitate şi închipuire, luînd literele drept „martori inefabili ai adevărului". Literatura devine astfel mai reală decît realitatea. Două cărţi au avut o influenţă enormă asupra „omului sfîrşit" al lui Papini: *Imnul către Satana* al Giosue Carducci şi *Elogiul nebuniei* de Erasmus din Rotterdam. *Un om sfîrşit* este alcătuit din şase părţi, cu titluri ce ne trimit cu gîndul la o simfonie: *Andante, Appassionato, Tempestoso, Solenne, Lentissimo* şi *Allegretto*, sugerînd evoluţia personajului de-a lungul timpului. Copilăria „sălbatică" şi „introspectivă", singurătatea umilită vor da mai tîrziu naştere unui pesimism disperat şi închis în sine ca „o fortăreaţă fără ferestre".

Cărţi scrise pentru a deveni capodopere

Papini a fost un „cititor hedonist" şi i-a tradus pe Bergson şi Schopenhauer. *Amurgul filosofilor* este o variaţiune la *Amurgul idolilor* al lui Nietzsche. Cărţile sale *Omul sfîrşit* („melancolica lui biografie", cum o numeşte Borges), *Gog*, *Amurgul filosofilor*, *Martorii patimilor*, *Chipuri de oameni*, *Viaţa lui Iisus*, *Dante viu*, *Diavolul* au fost scrise pentru a deveni capodopere. Unul dintre textele lui Papini, *Două imagini într-un havuz*, l-a inspirat chiar pe Jorge Luis Borges în scrierea povestirii fantastice *Celălalt*.

Giovanni Papini a fost un personaj contradictoriu, care a susţinut păreri antagonice. Istoric al literaturii şi poet, pragmatist şi romantic, ateu şi teolog, Papini, la fel ca şi Nietzsche, unul dintre autorii săi preferaţi, a fost un mare iubitor de măşti. Nietzsche şi-a trăit idolii ca pe nişte măşti proprii, pe care în final le-a aruncat. Scoaterea măştii înseamnă de fapt o „cădere în realitate", întocmai precum mărturiseşte chiar Nietzsche într-o scrisoare către Erwin Rohde, din 1883, unde aseamănă scrierile lui Schopenhauer cu nişte „castele de nisip": *„Căderea din aceste castele de nisip în realitate este de-a dreptul amarnică"*. Ceea ce s-a ascuns pînă acum în spatele măştilor iese la iveală; descoperirea propriului chip înseamnă o întoarcere către sine: *„Mă cuprinsese o nerăbdare faţă de mine însumi; îmi dădeam seama că era timpul să mă întorc să mă gîndesc la mine însumi"*. Revenirea la sine însuşi este pentru Nietzsche forma vindecării supreme, simbolizată de îndepărtarea măştilor.

Măştile vorbesc despre condiţia artistului, despre natura sa dualã, despre ascunderi şi tăinuiri. Lui Nietzsche i s-a părut mereu că Zarathustra poartă o „mască de sfînt", sub care se ascunde spiritul rău, demonul, cel care dă tîrcoale şi corupe. Gilles Deleuze tratează problema măştilor artistului şi vorbeşte despre nevoia marilor spirite de a purta măşti, de a se camufla. A deveni ceea ce tu însuţi eşti înseamnă să-ţi îndepărtezi toate măştile, toate vălurile de împrumut, să ieşi din înlănţuire, să te emancipezi.

Giovanni Papini, *Un om sf`r[it*, traducere din limba italian\ de {tefan Augustin Doina[, colec]ia „Biblioteca Polirom. Clasicii modernit\]ii", Editura Polirom, 2008, 29.95 lei

Am aruncat *Suplimentul de cultură* în aer!

***SUPLIMENTUL DE CULTURĂ* SE AUDE LA**

Radio Iaşi
Acasă în toată Moldova!

în fiecare vineri, de la 20.00

Cu George Onofrei şi Anca Baraboi

Antonija Livingstone construieşte identităţi ficţionale pe baza unor fişe de personaj

In process

A scos o uşă din ţîţîni. Şi-a pus o barbă albă. Ho-ho-ho Merry Christmas! A dat peste cap o canapea. Şi-a lăsat tatuajul la vedere. A rîs în hohote şi-a izbucnit în lacrimi.

Mihaela Michailov

Antonija Livingstone, invitată în cadrul amprentei lui Brynjar Bandlien, a fost torpila care a bombardat Centrul Naţional al Dansului cu două performance-uri în care corpul era în acelaşi timp defragilizat şi extrem vulnerabilizat. Pe vîrfuri şi pe toată talpă.

În cel mai modelabil şi permeabil show pe care l-am văzut vreodată, *The Part*, construit din bucăţi de personaje glisante, suprapuse cu o dexteritate actanţială uluitoare, Antonija Livingstone e un evantai pliat şi depliat instant, care intră şi iese din cercul unei convenţii pe măsură ce-i zgîndăreşte conţinutul, deopotrivă exhibat şi exfoliat ca o ceapă performativă. Antonija construieşte identităţi ficţionale pe baza unor fişe de personaj. Trasează comportamente performative care au o calitate esenţială: ruptura şi transformarea imediată, evoluţia în interiorul ramei personajului şi depăşirea ei prin topirea în rama următoare. Repetă în buclă anumite replici, îşi adaptează vocea la notele caracteriale ale „invitaţilor" săi – Moş Crăciun, o femeie hiperexcitată –, îşi metamorfozează apariţia din care face un cod de acces în rolul celor pe care îi joacă şi dejoacă. Antonija face jonglerii cu voci şi corpuri scurse pe o canapea pe care o întoarce pe toate părţile. E e ca un copil care sare în acelaşi timp coarda, elasticul şi garduri. Care poate cam tot ce se poate.

Se dilată şi se contractă, se strînge şi se rulează ca un elastic care, exact în secunda în care ai senzaţia că se va rupe, se întinde şi mai mult. Ca un recipient în continuă ebuliţie care ia forma substanţei din el.

Pe şoseaua ocolitoare

Procesualitatea e unul dintre elementele care definesc spectacolele prezentate de Centrul Naţional al Dansului, singurul spaţiu din Bucureşti în care ai şansa să fii martorul traseului unui performance, să-i *parcurgi parcursul*, să-i sesizezi diferenţele de etapă, să nu asişti, direct, la produsul final. În ce măsură însă putem vorbi de nişte diferenţe pertinente, care nu privează spectacolul de viziunea iniţială compactă şi care îi întregesc sistemul de referinţe? Există mai multe stadii şi sensuri ale procesualităţii. Avem, pe de o parte, o *procesualitate în proces*, adică o prezentare a spectacolelor în fazele în care ele ajung la un moment dat, şi o *procesualitate postproces*, adică o continuă evoluţie a spectacolului din momentul premierei. Practica ambelor stadii poate fi urmărită în multe dintre producţiile de la CNDB.

Ar trebui să existe un liant de adîncime între diferitele faze ale unui spectacol, o consistenţă în intenţia recognoscibilă de la o etapă la alta. Faptul că spectacolul se modifică după premieră ţine de o dinamică de creaţie necesară atît timp cît nu se produc mutaţii în defavoarea spectacolului. Între deviaţia care te face să nu mai recunoşti decît foarte puţin din ce ai văzut la premieră şi continuitatea de lucru e o ruptură substanţială, care ar merita o reflecţie mai amănunţită. E cazul unui spectacol – *Odă artificialului* de Maria Baroncea, cu Maria Baroncea, Eduard Gabia, Florin Flueraş –, care a trecut prin mai multe modificări şi şi-a pierdut destul de mult exact matricea autentică. S-a hiperartificializat şi a devenit tautologic, a exprimat mult prea evident şi repetitiv ceea ce era conţinut în cîteva elemente-cheie. Adăugarea bannerului cu chipul lui Florin Flueraş care străbate de cîteva ori scena este unul dintre exemplele de explicitare a conceptului de artificialitate, care ajunge să fie o expunere discursivă şi nimic mai mult.

Marea problemă a celor mai multe dintre spectacole e una de decantare a elementelor compoziţionale şi de dramaturgie, de selecţie a semnelor corporale distribuite eficient. Controlul materialului cu care se lucrează în aşa fel încît sensul lui să poată ajunge la spectator nu e luat în considerare aşa cum ar merita. Dramaturgia receptării e destul de ignorată.

A nu rămîne rigid într-un proiect iniţial nu înseamnă neapărat a-l dezvolta în zona în care structura lui de bază se disipează şi se suprapopulează. Cît de departe se poate merge cu transformarea în aşa fel încît acestei structuri să nu i se altereze liniile de forţă şi să nu devină aleatorie?

Antonija Livingstone

DANSUL ÎN EPRUBETĂ

Florin Flueraş e coregraful cu potenţialul de cercetare cel mai consecvent urmărit.Performance-urile gîndite de el sînt ca nişte eprubete de laborator cu ingrediente şi dozaje pentru a căror descifrare e nevoie de cunoaşterea unui întreg sistem de studiu. De multe ori însă, interioritatea acestui proiect de cercetare e inaccesibilă spectatorului lăsat la uşa unei case dotate, dar încuiate. În cel mai recent performance al său, *Înşiruirea de litere pe care o priveşti acum e titlul piesei noastre de dans,* Flueraş nu reuşeşte să asambleze, să creeze un context viabil pentru cele trei prezenţe cu care a lucrat. Atenţia care cade pe prezenţa lui, pe fineţea cu care îşi detaliază mişcările, e mult mai mare decît cea acordată Mariei Baroncea şi Iulianei Stoianescu, rămase în afara frame-ului gîndit de coregraf. Ai senzaţia că urmăreşti un solo, nu un performance conceput pentru 3 dansatori, ceea ce mă face să mă întorc la cea mai puternică creaţie a coregrafului: *unu unu*, un solo. Asta poate şi pentru că e dificil să-i convingi pe alţii că propriul tău demers de cercetare e fundamentat.

CONVINGERE

Dumitru Ungureanu: „Cred ce-a spus Arthur Rubinstein: uvertura la *Figaro* este cea mai frumoasă muzică din cîte s-au compus vreodată! Şi mai cred, ca personajul Salieri, că prin Mozart ne vorbeşte Dumnezeu!".

ROCKIN' BY MYSELF

Dumitru UNGUREANU

Mozart

Ca orice rocker de modă veche, ascult deseori muzică simfonică. Să precizez pedant că este barocă, (pre)clasică, romantică, postromantică sau decadentă? Hai să scriu că e clasică, aşa pot include orice gen de pînă la jazz. Nu am exerciţiul, nici mania clasificărilor, etichetele mi se par instrumente orientative. Prelegerile despre sensurile ori filosofia cuprinse-n cutare partitură muzicală le cred pierdere de timp. Aş fi tentat să interpolez aici definiţia caragialiană a muzicii, dacă treaba asta n-ar fi un fel de tautologie, şi o la îndemînă scăpare din contradicţia unilaterală pusă în seama... Dar uite ce chestii *deştepte* comit după ascultarea unor piese de Mozart!

N-am reticenţe la nici un fel de muzică. Sînt însă zile cînd nu ascult nimic fiindcă am alte treburi, nu fiindcă sunetele cîntate mă irită. Alteori agresiunea sonorităţilor cu pretenţii muzicale, pompate de mecanismul showbiz agresiv, obligă la sesiuni de tăcere. Niciodată nu mi-am propus înlăturarea muzicii din sfera imediatului. Muzica însă pune un perete diafan între noi şi realitate, perete după care ne putem piti sau „pitişi" (ca să fac un verb din numele unui actor care ştia să se ascundă perfect dincolo de preocupările sale muzicale). Poţi să te prefaci că peretele este din sticlă, din lemn sau din cărămizi clasice, cînd nu e din beton, oţel sau din sentimente degradante pentru condiţia umană. Acestea din urmă fac obiectul studiilor psihiatrice, sînt mai consistente decît toate celelalte la un loc şi nu cedează sub nici o lovitură, nici cu medicamente, nici cu stimulente halucinogene. Oare exagerez experienţa avută cu astfel de persoane dacă scriu că doar muzica le distruge?

Opresc aici şirul consideraţiilor banale. De fapt, vream să împărtăşesc în cuvinte simple bucuria pe care mi-o produce ascultarea muzicii lui Mozart. N-am avut norocul să primesc asta deodată cu educaţia. Recunosc însă că nici o bucurie n-a fost mai plină decît aceea generată în mine de cîteva fragmente mozartiene: toate ariile din *Nunta lui Figaro*, cele două ore şi cinci minute cît durează *Flautul fermecat*, dirijat de Karajan (altul n-am!), multe pasaje din simfonii şi din concertele pentru pian. *Requiemul* nu mă înspăimîntă şi mă întreb dacă ar trebui să fiu şocat de cele încriptate acolo? Niciuna dintre fibrele inimii nu rămîne imobilă cînd orchestra articulează măsurile de dinaintea intrării Comandorului, în *Don Giovanni*. Flăcările îmi inundă creierul pe finalul acelei opere, iar cruda remuşcare dă ocol. Cu toate astea, sentimentul meu de bucurie depăşeşte posibila căinţă şi mă regăsesc la sfîrşitul cumplitelor armonii tot pe mine, păcătosul. Un pic mai curăţat de zgura sufletului, de grăsimea minţii, de confuzia trăită în viaţa-mi oarecare...

Am ingenuitatea să consider *Amadeus*-ul lui Milos Forman cel mai bun film pe care l-am văzut şi pe care îl revăd periodic fără să mă satur, de fiecare dată cu aceeaşi încîntare de parcă l-aş privi prima oară. Ştiu replicile pe dinafară, ştiu scenele pe de rost, dar mă bucur şi sufăr mereu cu asupra de măsură în aceleaşi momente, de parcă aş fi acolo, nu unul dintre personaje, ci toate laolaltă! Cum e un spectacol de imagine şi sunet, consemnez satisfacţia puerilă cu care am trecut de la caseta video, a n-şpea mînă copiată, la originalul cumpărat din primul magazin de specialitate înfiinţat după 1990, apoi la dublul DVD piratat de chinezi şi la dual-layer-ul găsit într-un butic. Mă bucur că foarte curînd voi comanda blu-ray-ul anunţat în februarie. Va fi un răsfăţ? Să fie!

Cred ce-a spus Arthur Rubinstein: uvertura la *Figaro* este cea mai frumoasă muzică din cîte s-au compus vreodată! Şi mai cred, ca personajul Salieri, că prin Mozart ne vorbeşte Dumnezeu!

Mademoiselle

SCRISOARE PENTRU MELOMANI

„Muzica nu trebuie înţeleasă, ea trebuie ascultată" (Hermann Scherchen)

Victor ESKENASY, Praga

Asemenea multora dintre voi, am profitat de zilele de vacanţă pentru a citi şi a (re)vedea DVD-uri. Nici unul nu m-a impresionat mai mult decît cel dedicat de muzicologul Bruno Monsaingeon Nadiei Boulanger, *Mademoiselle*. În fapt, pasaje filmate din monologul ei nesfîrşit şi de o inteligenţă clară asemenea cristalului, ca a nimeni altuia dintre intelectualii lumii muzicale a secolului XX. La baza filmului stau o serie de convorbiri realizate la sfîrşitul anilor '70 şi publicate în 1980 la Editura Van de Velde, dar rămase puţin cunoscute criticilor.

Pînă la filmul lui Monsaingeon, Nadia Boulanger îmi apărea întotdeauna ca interpreta, alături de cercul ei din jurul familiei de mecena Singer-Polignac, a lui Monteverdi şi a *Liebeslieder-Walzer*, op. 52 de Brahms, pe care le cîntase la patru mîini şi înregistrase în 1937 cu Dinu Lipatti. Şi tot cu el, în admirabila interpretare, înregistrată la îndemnul basului Doda Conrad, în acelaşi an, a unei selecţii din *Valsurile în duet pentru pian*, brahmsiene, op. 39. Discuri ce n-au ieşit niciodată din catalog. Despre activitatea ei principală, de pedagog, ştiam prea puţin.

Anul acesta se vor împlini 30 de ani de la dispariţia Nadiei Boulanger. Se născuse în 1887 într-o familie de muzicieni, tatăl bine cunoscut ca profesor la Conservatorul de muzică din Paris şi autor de opere comice, mama, de origine rusă, dintr-o familie princiară. La zece ani intra la Conservator, iar în 1904 obţinea primul premiu de armonie, contrapunct, orgă şi acompaniament la pian. În 1908 căpăta un al doilea mare premiu al Academiei de la Roma şi pentru scurtă vreme se lansa în compoziţie şi dădea concerte. Din 1910 se dirija spre învăţămînt, pe un drum pe care avea să-l urmeze pînă la moartea ei, în 1979, cu sute şi sute de discipoli ce o venerează în continuare.

Într-o explicaţie a demersului ei ca profesor, Nadia Boulanger cita un lingvist după spusele căruia „admit să se scrie orice, în stilul pe care cineva îl vrea, cu condiţia păstrării a două elemente: continuitatea orizontală pe care o aduc vocalele şi structura pe care o aduc consoanele". Iar *Mademoiselle*, cum i se spunea Nadiei Boulanger, adăuga: „Ei bine, exact despre asta este vorba. Un elev care nu a fost pregătit complet într-un asemenea sens, aude exteriorul muzicii, dar nu aude, de o manieră independentă, liniile intermediare. A trebuit să insist pentru cunoaşterea bazelor esenţiale. Adică: a auzi, a privi, a asculta şi a vedea... fiindcă se poate asculta fără să se audă nimic, se poate vedea fără să se privească nimic, se poate privi fără să se vadă nimic...".

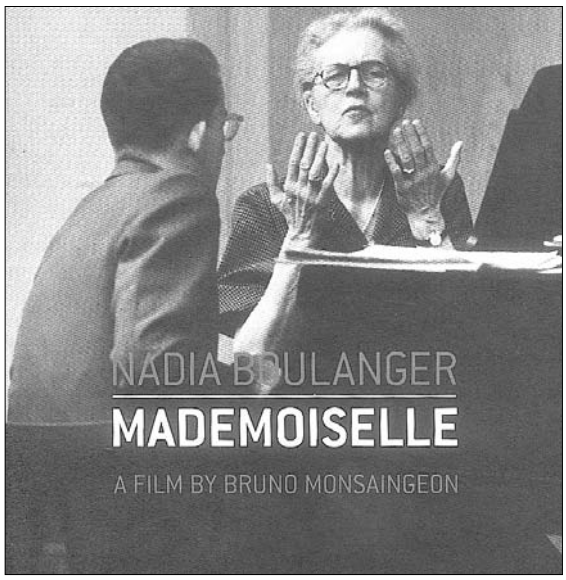

Printre interpreţii care i-au marcat viaţa sau de a căror prietenie s-a bucurat – Busoni, Ysaye şi Raoul Pugno, Poulenc etc. – s-a aflat şi Enescu. Mărturia Nadiei Boulanger în convorbirile cu Monsaingeon nu aduce neapărat lucruri noi, nespuse, dar accentele sînt esenţiale. „Pentru Enescu [găsirea echilibrului între muzicianul interpret şi compozitor] era o cruzime, fiindcă urma frontal aceste două activităţi, de violonist şi compozitor. Or, el era adulat ca violonist şi frustrat în existenţa sa de compozitor. În adîncul lui, nu ţinea decît la compoziţie. Cred că nimeni nu s-a apropiat vreodată de Enescu fără să-l venereze, fiindcă Enescu era un foarte mare personaj, total dezinteresat. Cînd asistai la un concert în care cîntau Menuhin şi Enescu, îl aveai pe Enescu, orbit de strălucirea lui Menuhin, şi pe Menuhin, preocupat înainte de toate să-l lase pe Enescu să treacă înaintea lui, demonstrînd pînă şi pe scenă veneraţia şi devoţiunea lui. Era foarte emoţionant. Enescu a fost o fiinţă de o statură atît de mare, de o semnificaţie atît de importantă, încît rămîne pentru noi toţi un exemplu de generozitate, de cunoaştere profundă a muzicii, în intimitatea sufletului". Întrebată ce va rămîne din opera lui, Nadia Boulanger răspundea: „Nu cred ca el să fi exercitat în calitate de compozitor influenţa pe care ar fi trebuit să o aibă. E un lucru nefericit, fiindcă el a ştiut, ca şi Bartok, să vorbească un limbaj ce venea cu adevărat din ţara sa. Nu spun asta în sensul popular al termenului, ci mai profund: el a reuşit să exprime în muzica sa sufletul însuşi al poporului său. Timpul va fi acela care va decide".

Enescu era evocat încă o dată de *Mademoiselle* atunci cînd vorbea despre calităţile unui muzician, în mod particular de memorie: „George Enescu, cu memoria sa prodigioasă, a fost pentru mine una din acele enigme impenetrabile. Ani de zile, după o simplă şi unică audiţie a unei lucrări, oricît de vaste, el era capabil să vă recite părţile separate".

Priviţi, dacă aveţi ocazia, filmul pe DVD al lui Bruno Monsaingeon, omagiu nesfîrşit adus unei mari, infinit de mari muziciene a secolului XX*.

***Nadia Boulanger. *Mademoiselle*. A Film by Bruno Monsaingeon. Medici Arts, 2007**

Before I die I want to...

Cum îţi petreci ultima zi a unui an? Înlocuieşti calendarul, bei şampanie, priveşti artificiile, faci bilanţuri şi planuri. Promiţi să nu mai fumezi, să stai mai mult timp cu familia, să te enervezi mai rar şi să te bucuri mai des... Următoarele 365 de zile par simplu de organizat. Viaţa o fi tot aşa?

DISPLAY
Diana SOARE

„Before I die I want to...“ (http://beforeidieiwantto.org/) este un proiect artistic menit să exploreze felul în care oamenii se raportează la efemeritatea existenţei lor. Iniţiatorii acestuia, Nicole Kenney şi K.S. Rives, îşi roagă subiecţii să precizeze ce şi-ar dori să facă înainte de a muri, imortalizînd cu aparate Polaroid momentul exprimării. Dorinţa este apoi conştiincios notată pe fotografie, iar subiecţilor li se cere adresa de e-mail. Fiindcă proiectul nu se opreşte într-o galerie, ci se întinde peste timp: în cîţiva ani (cinci, zece, douăzeci...), participanţii vor fi contactaţi şi rugaţi să împărtăşească lumii povestea împlinirii visului avut.

Mai profund în implicaţii decît pare la prima vedere, „Before I die I want to...“ se sprijină pe trei premise: „decesul“ Polaroidului, principiile psihologice şi dorinţa de a-i determina pe oameni să reflecteze la ceea ce este cu adevărat important în viaţa lor, prin intermediul unei întrebări extrem de directe: „Ce vrei să faci înainte de a muri?“.

În urmă cu aproape un an, pe 8 februarie 2008, reprezentanţii Polaroid anunţau într-un interviu publicat în „Boston Globe“ încetarea fabricării aparatelor instant şi a filmului special, pe fondul preferinţei din ce în ce mai accentuate a clienţilor pentru camerele digitale. Cu alte cuvinte, Polaroidul murea. Aproape imediat, activiştii au creat campanii online, precum SavePolaroid.com, încercînd să salveze ce mai era de salvat.

O îmbrăţişare pentru Obama

Pentru Nicole Kenney, este vorba despre moartea cuiva drag, demult, în copilărie, şi despre Polaroidul fabricat în anii '70, moştenit de la bunici. Pentru K.S. Rives, despre povestea unui om care învaţă să trăiască abia cînd află că va muri curînd, într-un film de Akira Kurosawa. Împreună, au decis să exploreze tema dispariţiei cu ajutorul muribundului Polaroid.

Aşadar, ce vor oamenii să facă înainte de a muri? Să-şi găsească marea iubire, să călătorească prin lume, să facă scufundări sau paraşutism, să scrie romane, să procreeze, să se îmbogăţească, să călărească struţi sau elefanţi, să înveţe limbi străine, să mănînce îngheţată, să salveze planeta, să-l descopere pe Dumnezeu, să fie mai buni sau mai înţelepţi, să-l îmbrăţişeze pe Barrack Obama, să-şi întîlnească idolii sau să mănînce păianjeni.

Idealuri înalte şi scopuri mărunte, adunate laolaltă, într-o galerie cu sute de chipuri. Pe de o parte studiu cultural, pe de alta o încurajare de a privi sincer în adîncul sufletului şi de a discerne ce este cu adevărat important. Un amestec de emoţii, vise, încredere oarbă sau speranţe vagi, curaj şi spaime. „Probabil asta îşi doreşte Polaroidul să facă înainte de a muri: artă“, sugerează K.S. Rives.

Proiectul iniţiat de cele două artiste îşi propune să-i determine pe oameni să-şi concentreze energia pentru a-şi îndeplini visele – acum, fără să aştepte un viitor incert, cînd s-ar putea să fie prea tîrziu. Iar promisiunea făcută lor înşişi (şi fotografului) ar putea însemna, pentru mulţi, tocmai impulsul necesar.

Prin urmare, adăugaţi planurilor pentru 2009 şi ceva ce trebuie făcut înainte de a muri. S-ar putea să fie mai important decît mărirea de salariu aşteptată...

VOI N-AŢI ÎNTREBAT
fără zahăr VĂ RĂSPUNDE
BOBI

De ce credem în horoscoape?

Mi se întîmplă ades să nu pot pleca din casă la ora dorită din cauză că nevastă-mea vrea s-o vadă pe Netty Sandu cu horoscopu' ăla mincinos şi repetitiv. Are o pasiune şi o dorinţă arzătoare de a crede în balivernele femeii, mai ales dacă sînt de bine cu dragostea şi cu banii. Că, dacă zice ceva de rău, o şi aud: „Eeeei, lasă, dragă, le scoate din burtă“.

În sperantă că voi reuşi să o conving că toate horoscoapele sînt făcături scrise de oameni mai mult sau mai putin inspiraţi, din dorinţa disperată de a face rating cu orice preţ a unor televiziuni sau ziare cu moralitate îndoielnică, precum acesta, mă voi prevala de rubrică pentru a restabili pacea în familie.

Aşa că mă pun cu curul la gard, mă uit la stele, aştept puţin să mă pătrundă informaţia cosmică şi zic aşa...

Berbec: s-ar putea să apară discuţii contradictorii cu unii vecini. Dacă, spre exemplu, iubitul tău este Leo de la şase, te rog să-i spui să-şi mute naibii hoitu' de Oltcit de pe locul meu, că-i sparg toate farurile, asta dacă olsiturile or fi dotate cu asemenea minuni. În rest, toate vechi.

Taur: sub nici o formă nu încerca să respiri sub apă. Nu că ar complota astrele, că oricum le doare-n zbangă, dar lucrul acesta cere antrenament. Sfatul nostru e să bagi capul în acvariu, cîte 3 min. zilnic, ca să te obişnuieşti. Nu mînca peştii, că şi ele este vii.

Leu: rupe barierele tăcerii şi spune-i partenerului tot ce te frămîntă. „Măi, Grigore, ştii, am spart bibeloul mare de la mă-ta. Şi, ştii, i l-am spart chiar ei, de cap. Da' nu te speria, nu are nimic grav, îl lipim cu gumă. Cu mă-ta e mai complicat...“

Fecioară: vei găsi o biluţă. Mică şi kaki. O vei culege şi o vei purta tot timpul cu tine, ferm convins că îţi poartă noroc. Iar dacă nu cîştigi la loto, caută-mă cînd sînt răcit, să-ţi fac una mai mare.

Capricorn: simţi nevoia să împarţi secretele cu cineva. Te mănîncă limba tare, nu? Şi, mă rog, ce aşa mari secrete ai tu de împărţit? Că îţi place de Gicu? Dar oare cele 182 kile de bale pe care le laşi cînd trece băiatul nu ne zic nimic? Tu chiar ne crezi proşti, aşa-i?

Vărsător: te sfătuim să ai grijă de sănătate, mai ales în această perioadă friguroasă. Dacă vrei să ieşi în mini şi cu decolteu, încearcă pe deasupra o şubă sănătoasă de cioban, cu miros de flăcău emotiv. Sper să meargă culorile.

Peşti: jovialitatea şi vigoarea de care dai dovadă îţi influenţează benefic toate acţiunile şi îţi favorizează comunicarea cu cei din jur. „Săru mîna, tanti Lica! Ce mai face soţul? A, da? Cînd? Da' ce-a avut? Şi matale eşti singură în casă cu toate bijuteriile? La ce apartament spuneai că stai?“

Zodiile sărite din lipsă de spaţiu vor avea satisfacţii la serviciu, sex duminică şi bani de doctor.

Suplimentul de CULTURĂ

Marcă înregistrată – Editura Polirom şi „Ziarul de Iaşi“. Proiect realizat de Editura Polirom în colaborare cu „Ziarul de Iaşi“. Se distribuie gratuit împreună cu „Ziarul de Iaşi“.

Adresă: Iaşi, B-dul Carol I, nr. 4, etaj 3, CP 266, tel. 0232/ 214.100, 0232/ 214111, fax: 0232/ 214111

Colegiul editorial: Emilia Chiscop, Florin Lăzărescu, Lucian Dan Teodorovici (*senior editor*)

Redactor-şef: George Onofrei

Redactor-şef adjunct: Anca Baraboi

Secretar general de redacţie: Florin Iorga

Rubrici permanente:
Adriana Babeţi, Bobi şi Bobo (Fără zahăr), Emil Brumaru, Ruxandra Cesereanu, Emilia Chiscop, Mădălina Cocea, Daniel Cristea-Enache, Radu Pavel Gheo, Casiana Ioniţă, Florin Lăzărescu, Diana Soare, Lucian Dan Teodorovici, Luiza Vasiliu, Constantin Vică.

Carte: Doris Mironescu, C. Rogozanu, Bogdan-Alexandru Stănescu.
Muzică: Victor Eskenasy, Dumitru Ungureanu.
Film: Iulia Blaga. **Teatru:** Mihaela Michailov.

Arte vizuale: Matei Bejenaru, Marius Babias.
Caricatură: Lucian Amarii (Jup).
Grafică: Ion Barbu. **TV:** Alex Savitescu.

Ediţia de Iaşi: Diana Soare

Ediţia Naţională: Elena Vlădăreanu, R. Chiruţă, Veronica D. Niculescu.

Publicitate: Oana Asaftei, tel. 0232/ 252294

Distribuţie / Abonamente: Mihai Sărbu, tel. 0232/ 271333. Media Distribution S.R.L., tel. 0232/ 216112

„Suplimentul de cultură“ este înscris în Catalogul presei interne la poziţia 2378. Pentru abonamente vă puteţi adresa oricărei Agenţii Rodipet din ţară sau oricărui oficiu poştal. Cititorii din străinătate se pot abona la adresa: export@rodipet.ro.

Tarife de abonament: 18 lei (180.000) pentru 3 luni; 36 lei (360.000) pentru 6 luni; 69 lei (690.000) pentru 12 luni

Tipar: Print Multicolor

Responsabilitatea juridică pentru conţinutul articolului îi aparţine autorului » „Suplimentul de cultură“ utilizează fluxurile de ştiri Newsin » Manuscrisele primite la redacţie nu se înapoiază

O CARTE ELEGANTĂ

Luiza Vasiliu: „*Cozerii în lila* e o carte elegantă, cu farmec discret (nu al burgheziei, ci al cuvîntului complice şi bine spus), care-arată a album de artă, fiind, de fapt, un album de sporovăieli deloc minore“.

ENŢICLOPEDIA ENCARTA
Luiza VASILIU

Cozerii

Anul nou se ia cu zăhărelul, ca să fie îmbunat încă de la primele ore. Ori i se serveşte pe tavă Concertul de la Viena (dirijat pe 1 ianuarie 2009 de argentinianul Daniel Baremboim – antologic momentul în care membrii orchestrei îşi iau tălpăşiţa unul cîte unul, în timp ce Baremboim mimează disperarea), ori i se organizează o cozerie. Una tihnită, cu prieteni buni, cafele şi culori. *Cozerii în lila* se cheamă cartea care îmbunează anul nou al Enţiclopediei şi e apărută la finalul lui 2008, la Editura Eis Art din Iaşi (sub mecenatul lui Emil Stratan). E-o carte elegantă, cu farmec discret (nu al burgheziei, ci al cuvîntului complice şi bine spus), care-arată a album de artă, fiind, de fapt, un album de sporovăieli deloc minore. Împart acelaşi dialog Iolanda Malamen şi Şerban Foarţă, doi fini causeuri pe care-i citim ca şi cum am sta cu ei la masă şi-am sorbi admirativ din ceaşcă. În timp ce noi sîntem ocupaţi cu ghicitul în cafea (pata aia de zaţ arată parcă a cavaler care vine de la drum lung), doamna şi domnul de care-am pomenit vorbesc despre literatură, despre la chair triste pen'c'a citit toate cărţile, despre copilăria la Turnu-Severin şi strada Decebal (pe Via Burillianu, pe generalul Carol Schmitt şi pe dom' Vasile covrigarul aş fi vrut să-i cunosc şi eu!), despre cum a învăţat Borges germana la Geneva, despre prietenie sau scrisul „pe dedesubt“. *Cozerii în lila* e o superbă carte „conversaţională“, Iolanda Malamen ştiind să întreţină ritmul suav al confesiunii. Şerban Foarţă ni se dezvăluie, cu teama sa „de a deveni ininteligibil“ peste ani sau cu amiciţiile sale literare (un episod memorabil cu Mazilescu la Varşovia), cu franţuzismele „fără criterii“ sau culorile în care ar picta melancolia ori emoţia. În orice caz, *Cozeriile în lila* trebuie neapărat citite, şi asta cît mai repede, ca să fiţi siguri că nu rataţi o frază ca: „ar fi de-a dreptul de prost gust, dacă nu chiar o indecenţă, din parte-ne, sau un păcat, să nu vrei să faci ţăndări maşinăria asta, să nu încerci să te disloci, să-ţi scapi din mîini şi să te spargi (...): să te sminteşti, să te îmbeţi, să faci amor sau să adormi, să dormi (şi, poate, să visezi); pe scurt, să cauţi a te *de-regla*“.

ISSN 1584-8272
9771584 827000 211

Mai bine odată decît niciodată – „Once“

FILM
Iulia BLAGA

L-am văzut la HBO, în premieră, în prima zi a lui 2009. Îl ratasem la Festivalul B-EST. Ştiam că i-a suflat lui *432* Premiul Independent Spirit pentru Cel mai bun film străin şi, de asemenea, că luase Oscarul pentru Cea mai bună melodie originală. Şi totuşi îmi spuneam, film muzical, bleah, parcă văd...

***Once*, 2006. Regia [i scenariul: John Carney. Cu: Glen Hansard, Marketa Irglova, Hugh Walsh, Gerard Hendrick, Alastair Foley**

Nu m-am urnit de pe telecomandă! Începea bine, un film ieftin care nu făcea paradă din asta, personajele erau oameni normali. Filmat din mînă, pe străzile din Dublin, în cine-verite. Părea tot mai mult un fel de „Scurtă întîlnire“ multiculturală de secol al XXI-lea. Un film atît de firesc încît eroii nu trebuiau să fie frumoşi sau să facă vreun efort să fie drăguţi. Să zîmbească numai cînd le vine; să nu încerce cu orice chip să lege prietenii noi. Eroii sînt Guy şi Girl. Nu au nume. El e irlandez şi cîntă seara pe stradă, la chitară, iar ziua îşi ajută tatăl în atelierul de reparat aspiratoare. Ea e cehoaică, a venit cu copilul şi mama în Dublin şi are mai multe slujbe, printre altele vinde trandafiri în stradă. Şi are un aspirator stricat.

Ea îl acostează pe stradă, el nu are chef de vorbă. Ea insistă. Dacă îi vei cînta aşa frumos şi fetei pe care o iubeşti, o să se întoarcă la tine. Noroc cu aspiratorul stricat, pe care fata îl tîrîie a doua zi de furtun, ca pe un cîine bolnav. Pe urmă lucrurile vin dintr-una într-alta. Fata spune că şi ea cîntă, dar că n-are pian, însă exersează zilnic într-un magazin de instrumente muzicale. Cei doi merg acolo (cu aspiratorul tîrîit în urma fustelor lungi ale fetei). În magazin el îi spune că a compus un cîntec, *Falling Slowly*. O învaţă acordurile, îi dă versurile. Încep. E momentul cînd de fapt se leagă maioneza, iar noi ne dăm seama că această poveste de dragoste nu putea avea loc pe uscat, în afara muzicii. Că e ca un cîntec la care vocile trebuie să se potrivească firesc şi din prima, fără cazne şi zeci de ore de repetiţii. (www.youtube.com/watch?v=CoSL_qayMCc)

Dar filmul nu e un love story aşa cum am fost dresaţi să primim (şi cum, tot prin dresaj, probabil că aşteptăm să trăim). Băiatul iubeşte o fată care, după ce l-a înşelat, s-a mutat la Londra. Soţul cehoaicei e în Cehia, relaţia nu merge nemaipomenit. Întreg filmul sîntem martorii unei iubiri care se naşte, dar care nu e numită niciodată. Asta nu înseamnă că nu există. Iar timpul nu are importanţă, căci filmul ţine cîteva zile, suficient ca cei doi să se viziteze o dată, să facă o plimbare cu motocicleta (marca pe care a folosito şi Marlon Brando în *The Wild One*!) şi, mai ales, să găsească nişte muzicanţi în stradă şi, în această formulă improvizată, să înregistreze un demo. Pe urmă, băiatul îi cumpără fetei pianul şi pleacă la Londra, la cealaltă fată, sperînd în reluarea relaţiei şi într-o carieră muzicală. În acelaşi timp, cehul soseşte la Dublin pentru a încerca să lege maioneza căsniciei obosite.

Te face să te gîndeşti la *Lost in Translation*

Vroiam happy end? Dar acesta nu e un happy end? Nu termină amîndoi eroii filmul cu zîmbetul pe buze? Au fost cuminţi şi au făcut ce trebuie, în condiţiile date. Nimeni nu spune ce s-a întîmplat luna următoare cu personajele. (Am aflat că protagonista, Marketa Irglova, a avut sau mai are o relaţie cu protagonistul, Glen Hansard, şi că s-ar fi mutat de la Praga la Dublin.) Ce contează? Filmul însă nu te face să vrei să ştii mai mult decît ţi se spune. Pentru că nimic nu e mai frumos decît aceste mari poveşti cu litere mici care-ţi schimbă viaţa. (Deşi, ca să nu mint, tot timpul te gîndeşti că cei doi par atît de potriviţi împreună... Păi tocmai asta e!)

Once te mai face să te gîndeşti şi la *Lost in Translation* pentru că e la fel de muzical ca filmul Sofiei Coppola în interstiţiile lui, iar personajele atît de umane în lucrurile banale pe care le fac sub ochii noştri. Şi în *Lost in Translation* era vorba de o scurtă întîlnire care îi schimbă pe protagonişti, deşi îi lasă în coordonatele vieţii lor de pînă atunci. E drept, dragostea e cel mai bun vehicul, iar schimbările de soartă făcute astfel – cu duhul blîndeţii – sînt şi mai frumoase, şi mai uşor de asimilat. Totul e să nu ceri de la ele mai mult decît trebuie.

Despre trădare

TRIMISUL NOSTRU SPECIAL
Florin LĂZĂRESCU

Înainte de sărbători, cînd am intrat pe holul Casei de Cultură „Mihai Ursachi“ din Copou, am asistat la scena următoare: un gardian public şi un poliţai „arestaseră“ doi puşti din parc. Pe chipurile acestora din urmă – care în alte ocazii puteai bănui cum străluceau de duhul obrăznicieiş şi al neastîmpărului – se putea citi o adevărată groază. Boceau cu lacrimi amare de crocodil care tocmai îşi terminase de halit prada. Nu puteam înţelege nici măcar o vorbă din ceea ce spun, însă era limpede că se căiau, că cereau îndurare, că promiteau de-acum înainte o cuminţenie veşnică. De pe feţele poliţaiului şi gardianului public am citit că nu se întîmplase nimic grav. Oamenii zîmbeau pe ascuns, era clar că nu vor decît să-i sperie pe cei doi puşti care se comportau ca şi cum urma să fie duşi direct în temniţă, ca să fie pregătiţi pentru scaunul electric. Am rămas la intrare şi mi-am aprins o ţigară. Nu m-am putut abţine să nu trag cu ochiul şi cu urechea.

Tensiunea tot creştea, „vinovatul“ principal se ţinea totuşi tare la „interogatoriu“, pînă cînd poliţaiul i-a spus cu subiect şi predicat că-i face dosar penal şi că-l trimite la închisoare. Atunci „vinovatul“ s-a oprit brusc din plînş, s-a şters la ochi şi a mărturisit:

– Da' nu eu am adus pocnitorile, ci Gogoloi!

Apoi a arătat cu mîna spre adevăratul vinovat, care stătea încremenit, cu spatele, pe o bancă din parc, crezînd probabil că scăpase. Cînd l-a chemat poliţaiul, Gogoloi s-a arătat mut de uimire, a venit ca şi cum era un cetăţean onorabil care se plimba întîmplător prin parc:

– Să mori tu că eu am adus pocnitorile?!

– Să mor io, i-a zis amicul, senin.

Apoi s-a pus şi Gogoloi pe bocit.

Mi-am adus aminte că de-o trădare asemănătoare am avut parte şi eu, printr-a cincea. Aveam un profesor zbir, te lipea de perete cu-o singură palmă, şi m-am trezit eu să iau atitudine, să fiu eroul tuturor oropsiţilor din clasă. Şi-ntr-o zi din aia obişnuită în care n-ai ce face sau te mănîncă-n cur, m-ai bine zis, i-am aşezat profesorului, în pauză, o piuneză pe scaun. Sincer, n-aveam de gînd s-o las acolo, dar cînd am văzut cît de apreciat şi de încurajat sînt de colegi pentru gestul meu de frondă, am tot amînat momentul în care să iau piuneza de-acolo. Şi-a intrat deodată „toarşu“ profesor. După ce a trecut de banca mea, unul dintre colegii care mă încurajaseră cel mai mult m-a bătut pe umăr şi mi-a şoptit scurt:

– Să ştii că eu te spun.

De-aia zic: dacă există vreo trădare cît de cît acceptabilă, ba chiar una cu farmecul ei aparte, e cea care are loc între amicii din copilărie. Cel puţin pe mine unul aceasta nu poate decît să mă amuze.